

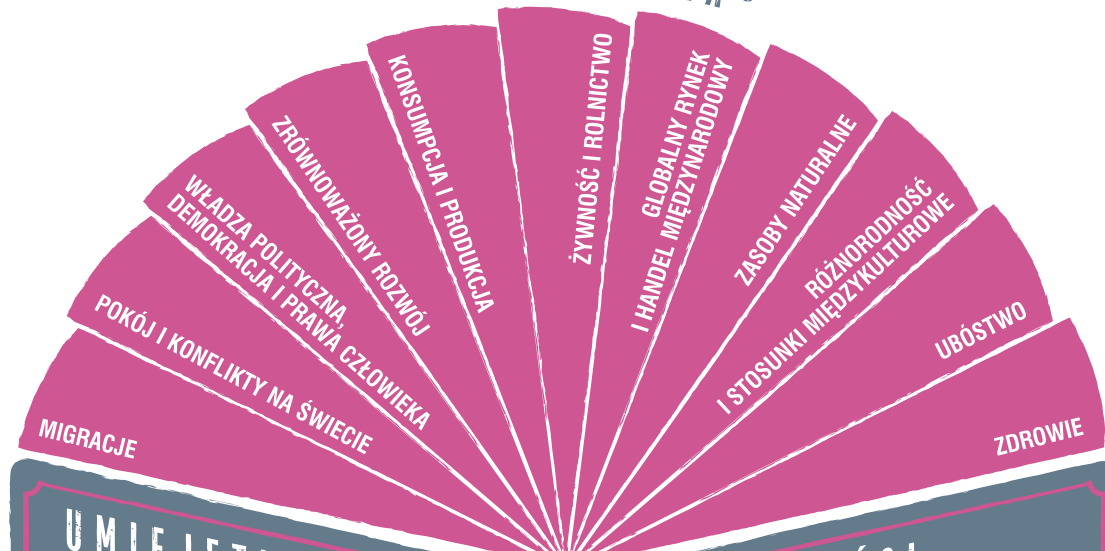

W ŚWIAT Z KLASĄ

EDUKACJA GLOBALNA
NA ZAJĘCIACH
JĘZYKA ANGIELSKIEGO
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

• ZAGADNIENIA •

UMIEJĘTNOŚCI

UMIEJĘTNOŚCI WYRÓZNIAJĄCE EDUKACJĘ GLOBALNĄ

- Zdobywanie i przetwarzanie informacji na temat zagadnień globalnych
- Analiza procesów i współzależności globalnych
- Podejmowanie świadomych decyzji dotyczących zagadnień globalnych

UMIEJĘTNOŚCI PRZEDMIOTOWE

- Umiejętności zapisane w podstawie programowej poszczególnych przedmiotów; np. współdziałanie w sprawach publicznych (WOS)

UMIEJĘTNOŚCI KLUCZOWE

- KRYTYCZNE MYŚLENIE
np. radzenie sobie ze złożonymi lub kontrowersyjnymi problemami
- KOMUNIKACJA
np. dostrzeganie różnych punktów widzenia
- ROZWIĄZYWANIE KONFLIKTÓW
np. formułowanie opinii na tematy globalne i wyrażanie ich z szacunkiem
- TWÓRCZE MYŚLENIE
np. poszukiwanie alternatywnych rozwiązań dla problemów globalnych

KONCEPCJA

EDUKACJI GLOBALNEJ

WARTOŚCI

- GODNOŚĆ
- SPRAWIEDLIWOŚĆ
- RÓWNOŚĆ
- WOLNOŚĆ
- RÓŻNORODNOŚĆ
- POKÓJ
- RÓWNOWAGA ŚRODOWISKOWA

POSTAWY

- SZACUNEK
- OTWARTOŚĆ
- EMPATIA
- UCZCIWOŚĆ
- ODPOWIEDZIALNOŚĆ
- SOLIDARNOŚĆ

ODNIESIENIE DO DZIAŁANIA

- POCZUCIE OSOBISTEGO WPŁYWU...
- PRZYGOTOWANIE DO DZIAŁANIA...
- MOTYWACJA DO ZAANGAŻOWANIA...

na rzecz zmiany w skali globalnej

W ŚWIAT Z KLASĄ

EDUKACJA GLOBALNA
NA ZAJĘCIACH
JĘZYKA ANGIELSKIEGO
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

MATERIAŁY EDUKACYJNE
DLA NAUCZYCIELEK I NAUCZYCIELI

SPIS TREŚCI

Wstęp

4

Jak realizować
edukację globalną
na zajęciach języka
angielskiego?

5

Jakość
w edukacji globalnej

6

Pytania do samodzielnej
pracy nad scenariuszem
z zakresu edukacji
globalnej

8

Historie
scenariuszy

10

1. Globalny obywatel,
globalna obywatelka
Global citizen
Bogumił Filipiuk

14

2. Budownictwo naturalne
- mieszkać lepiej?
Natural houses
- a better way to live?
Anna Hentel

18

3. Ponieważ jestem
dziewczynką
Because I'm a girl
Monika Ryrych

23

4. Odnieśliśmy sukces
- edukacja w życiu młodych
ludzi / *We succeeded - the*
role of education in young
people's lives
Magdalena Rewers

29

5. Prawniczka czy stolarz -
czy to ma znaczenie?
A lawyer or a carpenter
- does it really matter?
Agnieszka Sporysiak

35

6. Fairtrade
- o co chodzi?
Fairtrade - what is
it all about?
Magdalena Rewers

40

7. Ile kosztuje twoja
koszula?
How much does your
shirt cost?
Monika Ryrych

45

8. Sport dla kobiet
Sports for women
Bogumił Filipiuk

50

Ć

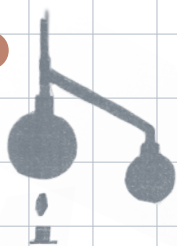

9. Co wiesz o wodzie?
What do you know about water?

Anna Hentel

53

Ć

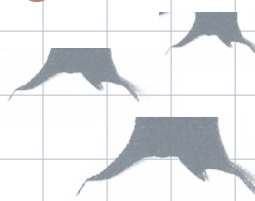

10. Jak zbudować destylator wody?
How do you build a water still?

Bogumił Filipiuk

57

S

11. Wylesianie: Myśl globalnie, działaj lokalnie
Deforestation: Think global, act local

Agnieszka Sporysiak

60

S

12. Co by się stało, gdybyśmy nadal...?
What would happen if we still...?

Anna Hentel

66

S

13. Piękne zmagania - Pokojowa Nagroda Nobla
A beautiful struggle - The Nobel Peace Prize

Anna Hentel

72

Kwestionariusz ewaluacji materiałów

80

LEGENDA:

S scenariusz

Ć ćwiczenie

WSTĘP

Szanowne Nauczycielki, Szanowni Nauczyciele, serdecznie zapraszamy do lektury niniejszej publikacji zawierającej materiały edukacyjne z zakresu edukacji globalnej przeznaczone do prowadzenia zajęć języka angielskiego w szkole podstawowej.

Oddajemy w Państwa ręce trzecie wydanie niniejszej publikacji, wzbogacone o materiały dodatkowe dla nauczycieli i nauczycielek. Mamy nadzieję, że ułatwią one Państwu nie tylko analizę treści zawartych w publikacji, ale pozwolą także na samodzielne tworzenie autorskich materiałów z zakresu edukacji globalnej.

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest przygotowanie odbiorców i odbiorczyń do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Publikacja powstała w ramach międzynarodowego projektu „W świat z klasą”, którego celem jest systematyczne włączanie zagadnień globalnych do zajęć przedmiotowych w oparciu o podstawy programowe kształcenia ogólnego. W tym kontekście systematyczność rozumiemy jako możliwie najczęstsze odwoływanie się podczas zajęć lekcyjnych do zagadnień edukacji globalnej oraz wartości stojących u jej podstaw, a także przybliżanie perspektywy globalnej, również w tych punktach podstawy programowej, które nie odwołują się do niej bezpośrednio.

Publikacja, którą oddajemy w Państwa ręce zawiera ćwiczenia i scenariusze składające się na propozycję systematycznego uwzględniania globalnych współzależności na prowadzonych lekcjach. Pozostałe publikacje zawierają materiały edukacyjne z zakresu edukacji globalnej do realizacji na zajęciach: historii, biologii, języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie, geografii, matematyki, etyki, religii oraz plastyki.

Do opracowania publikacji zaprosiliśmy nauczycielki i nauczycieli, a także ekspertkę z dziedziny stosunków międzynarodowych, którzy, spotykając się w przedmiotowych grupach roboczych, pracowali nad stworzeniem materiałów edukacyjnych jak najbardziej dostosowanych do szkolnej rzeczywistości.

Dobór tematów zaprezentowanych w publikacji odzwierciedla zainteresowania Auterek i Autorów i staje się jednocześnie jedną ze wskazówek, jaką można z niej zaczerpnąć – przygodę z edukacją globalną warto rozpocząć sięgając po tematy nam najbliższe. Różnorodne zagadnienia, jakie obejmuje edukacja globalna oraz wszechstronne umiejętności i postawy, jakie pomaga kształtować, zachęcają do podejmowania dalszych samodzielnych poszukiwań i wypracowywania własnych pomysłów na jej realizację podczas zajęć w szkole.

Aby ułatwić to zadanie, na kolejnych stronach znajdą Państwo między innymi wyjaśnienie, na czym polega jakość w edukacji globalnej, oraz pytania, które pomogą Państwu ukierunkować samodzielną pracę nad własnymi scenariuszami zajęć. Zachęcamy również do przeczytania wskazówek przygotowanych przez część autorów i autorek tej publikacji – mamy nadzieję, że nie raz pojawi się okazja, aby z nich skorzystać.

Wierzmy, że niniejsza publikacja zachęci Państwa do podjęcia wyzwania, jakim jest edukacja globalna, i okaże się pomocna podczas prowadzenia zajęć przedmiotowych w szkole podstawowej. Mamy również nadzieję, że uczenice i uczniowie przyjmą zaproponowane aktywności z zainteresowaniem.

*Autorki i Autorzy
oraz zespół projektu „W świat z klasą”
Centrum Edukacji Obywatelskiej*

JAK REALIZOWAĆ EDUKACJĘ GLOBALNĄ NA ZAJĘCIACH JĘZYKA ANGIELSKIEGO?

Jednym z priorytetów grupy roboczej, która opracowała materiały zawarte w tej broszurze, była zgodność ćwiczeń i scenariuszy z podstawą programową.

Autorzy i autorki rozumieją, jak ważna jest możliwość wykorzystania proponowanych materiałów w szkolnych warunkach, ponieważ sami na co dzień pracują w szkole. Z tego powodu każdy z proponowanych materiałów wpisany został w ramy podstawy programowej. Ich nadrzędnym celem jest ułatwienie systematycznej realizacji edukacji globalnej, czyli jak najczęstszego odwoływania się do zagadnień i wartości, które obejmuje.

Język angielski funkcjonuje w dzisiejszych czasach jako *lingua franca* – pozwala nam dotrzeć do informacji o każdym zakątku globu. Ucząc tego języka, poruszając zagadnienia leksykalne, gramatyczne i komunikacyjne, mamy szansę nawiązać do ważnych tematów dotyczących współczesnego świata, takich jak konsumpcjonizm, migracje, czy prawa człowieka. Dzięki wiedzy i otwartemu podejściu, lekcje języka angielskiego mogą stać się dla młodzieży miejscem, gdzie oprócz zdobywania wiedzy z zakresu podstawy programowej, wykształci w sobie umiejętności krytycznego myślenia, dostrzegania zależności oraz podejmie próbę zrozumienia otaczającego świata.

Praktycznie każdy artykuł, film, zdjęcie czy audycja radiowa prezentujące, jak elementy naszej zglobalizowanej rzeczywistości zależą od siebie, może stać się punktem wyjścia do przeprowadzenia interesującej lekcji, która będzie realizowała założenia edukacji globalnej. Tak też było w przypadku dużej części materiałów zawartych w tej publikacji. Autorki i autorzy sięgali po materiały dotyczące Malali Yousafzai, nastolatniej laureatki Pokojowej Nagrody Nobla, film dokumentalny prezentujący ideę sprawiedliwego handlu, czy instrukcję budowy prostego destylatora wody, używanego w krajach globalnego Południa i wykorzystali je jako kanwę ćwiczeń i scenariuszy.

Przygotowując lekcję warto pamiętać o tym, że dzięki skupieniu się na tłumaczeniu naszej roli w sieci globalnych współzależności, edukacja globalna, nawet gdy prezentuje odległe zakątki świata i nowe zjawiska, pokazuje także, jaki mamy na nie wpływ. Jeśli zatrzymamy się na etapie prezentacji elementów innych kultur, możemy

wpisać w pułapkę opisywania tzw. folkloru. Skupimy się na różnicach międzykulturowych, ale nie wytłumaczymy ich źródła, czy szerszego kontekstu. Natomiast edukacja globalna dąży do tłumaczenia rzeczywistości, a nie tylko jej opisu. Wiedza nabiera nowego znaczenia, gdy zyskuje także wymiar praktyczny. Jest to szczególnie istotne, jeśli w wyniku dyskusji o problemach współczesnego świata pojawia się poczucie bezsilności. Zajęcia warto podsumować przykładem działań, które mogą być podjęte na rzecz zmiany. Nawet lekcja dotycząca pierwszego okresu warunkowego może stanowić punkt wyjścia do rozmowy o tym, jakie działania możemy podjąć, żeby stworzyć lepszy świat wokół nas. Ten i wiele innych przykładów znajdziecie Państwo w niniejszej publikacji.

W edukacji globalnej kluczowe jest zachęcanie młodzieży do krytycznego przyglądania się otaczającej rzeczywistości, stawiania pytań i wyciągania samodzielnych wniosków oraz poszukiwania rozwiązań – zarówno w skali lokalnej, jak i globalnej. Zachęcamy do wspierania młodzieży w tych dążeniach poprzez dawanie przestrzeni do wyrażania własnego zdania i jego uzasadniania. Nawet jeśli kompetencje językowe nie zawsze pozwolą na głęboką dyskusję, lekcja może stać się inspiracją do dalszych przemyśleń, a zarazem uwidocznić praktyczną korzyść, jaka płynie z doskonalenia umiejętności językowych. Pokazywanie różnych zagadnień, także tych kontrowersyjnych, w perspektywie globalnej, sprzyja kształtowaniu otwartości na świat, rozwijaniu umiejętności dostrzegania różnych punktów widzenia i budowaniu szacunku dla odmiennych poglądów. To umiejętności, które przydadzą się młodzieży zarówno w życiu prywatnym, jak i w przyszłym życiu zawodowym.

Życzymy Państwu przyjemnej lektury i satysfakcji z prowadzenia zajęć poruszających zagadnienia edukacji globalnej.

*Autorki i Autorzy
oraz zespół projektu „W świat z klasą”
Centrum Edukacji Obywatelskiej*

JAKOŚĆ W EDUKACJI GLOBALNEJ

Edukacja globalna to znacznie więcej niż wiedza o świecie. Kształtuje także postawy i umiejętności młodych ludzi, odwołując się do wartości, które leżą u jej podstaw. Dzięki temu możliwe jest podejmowanie przez nich aktywności i działanie na rzecz zmiany – zarówno w skali lokalnej, jak i globalnej. Aby przybliżyć Państwu koncepcję edukacji globalnej, stworzyliśmy infografikę w postaci książki (znajduje się na drugiej stronie okładki), która ilustruje poszczególne jej komponenty: wartości, postawy, umiejętności, zagadnienia oraz odniesienie do działania.

Aby realizować edukację globalną wysokiej jakości, warto pamiętać o tych pięciu elementach, które się na nią składają. Zachęcamy do korzystania z tej infografiki, a także do zapoznania się z broszurą „Edukacja globalna na zajęciach przedmiotowych w szkole podstawowej”, która wyjaśnia koncepcję edukacji globalnej oraz prezentuje przykłady realizacji edukacji globalnej na wybranych przedmiotach w ramach podstawy programowej. Broszura oraz wszystkie publikacje przedmiotowe (do języka polskiego, języka angielskiego, matematyki, geografii, historii, wiedzy o społeczeństwie, biologii, etyki, religii oraz plastyki i zajęć artystycznych) są dostępne online pod adresem: globalna.ceo.org.pl.

Zapraszamy do zapoznania się z poniższymi wskazówkami, które podpowiadają, w jaki sposób pracować z uczniami i uczennicami, aby realizować edukację globalną wysokiej jakości.

EDUKACJA GLOBALNA:

1

KŁADZIE NACISK NA WSPÓLZALEŻNOŚCI POMIĘDZY GLOBALNĄ PÓLNOCĄ I GLOBALNYM POŁUDNIEM; NIE OGRANICZA SIĘ DO PREZENTACJI PROBLEMÓW GLOBALNYCH.

Mówiąc o wyzwaniach stojących przed współczesnym światem i jego problemach – np. o kwestii dostępu do zasobów czy o zmianach klimatu, pokazuj, w jaki sposób wpływają na nie globalne powiązania między krajami – polityczne, społeczne czy handlowe – a także nasze codzienne wybory.

2

POKAZUJE PROCESY GLOBALNE W ICH WYMIARZE LOKALNYM, PREZENTUJĄC ICH KONSEKWENCJE DLA ZWYKŁYCH LUDZI; NIE OGRANICZA SIĘ DO ABSTRAKCYJNYCH POJĘĆ.

Omawiając zagadnienia dotyczące globalizacji, ilustruj je przykładami z życia uczniów i uczennic i pokazuj analogiczne procesy zachodzące w krajach globalnego Południa i globalnej Północy. Stosuj metody, które pozwolą im zrozumieć te powiązania i wzmocnią umiejętność kreatywnego myślenia.

3

STOSUJE AKTUALNY I OBIEKTYWNY OPIS LUDZI I ZJAWISK; NIE UTRWAŁA ISTNIEJĄCYCH STEREOTYPÓW.

Mówiąc o krajach globalnego Południa, zawsze korzystaj z wiarygodnych źródeł oraz przytaczaj aktualne i sprawdzone dane. Na osobach prowadzących zajęcia spoczywa duża odpowiedzialność, więc przed wykorzystaniem każdego materiału zastanów się, czy pomoże on pozbyć się stereotypów, czy raczej je wzmocni.

4

POKAZUJE PRZYCZYNY I KONSEKWENCJE ZJAWISK GLOBALNYCH; NIE OGRANICZA SIĘ DO FAKTOGRAFII.

Przybliżając uczniom i uczniom zjawiska globalne, dociekaj przyczyn, analizuj ich konsekwencje dla nas i osób, których dany problem dotyczy bezpośrednio. Rozumienie tych zależności wzmocnia poczucie osobistego wpływu i motywację do zaangażowania się na rzecz zmiany w skali globalnej.

5	<p>TŁUMACZY POTRZEBĘ ODPOWIEDZIALNEGO ZAANGAŻOWANIA W ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW GLOBALNYCH; NIE SŁUŻY WYŁĄCZNIE ZBIERANIU FUNDUSZY NA CELE CHARYTATYWNE.</p>	<p>Zachęcaj uczniów i uczennice do aktywnego włączania się w życie społeczności lokalnej. Kształtuj postawy: odpowiedzialności, solidarności, empatii, zwracając uwagę na to, że naszymi codziennymi wyborami – robiąc zakupy, głosując czy wybierając środek transportu – możemy świadomie wpływać na świat.</p>
6	<p>SZANUJE GODNOŚĆ PREZENTOWANYCH OSÓB; NIE SIĘGA DO DRASTYCZNYCH OBRAZÓW, NIE SZOKUJE PRZEMOCĄ I LUDZKIM CIERPIENIEM.</p>	<p>Wyświetlając filmy bądź pokazując fotografie, zastanów się, czy sam/sama, będąc w takiej sytuacji, chciałbyś/chciałabyś być tak przedstawiony/przedstawiona. Zapoznaj się z Kodeksem w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa; wspólnie z uczniami/uczennicami analizujcie bieżące przekazy medialne, zastanawiając się nad ich znaczeniem i funkcją.</p>
7	<p>UCZY KRYTYCZNEGO MYŚLENIA I FORMUŁOWANIA WŁASNYCH OPINII NA TEMATY GLOBALNE; NIE PROMUJE JEDNEJ IDEOLOGII, NIE OFERUJE GOTOWYCH ODPOWIEDZI.</p>	<p>Stwarzaj uczennicom i uczniom okazje do dyskusji, nie unikaj trudnych tematów i pozwalaj na wyrażanie własnych opinii oraz świadome podejmowanie decyzji. Pokazuj, w jaki sposób krytycznie analizować docierające do nich informacje – kto jest ich autorem/autorką, w jakiej sytuacji i w jakim celu powstały.</p>
8	<p>PROMUJE ZROZUMIENIE I EMPATIE; NIE ODWOŁUJE SIĘ TYLKO DO WSPÓŁCZUCIA.</p>	<p>Zachęcaj młodzież do zadawania pytań, dzielenia się własnymi odczuciami i emocjami, a także poznawania odczuć i emocji innych osób – zarówno w klasie, jak i odnosząc się do postaci i historii, które poznacie podczas zajęć. Stosuj metody, które rozwijają empatię i zachęcają do podejmowania aktywności.</p>
9	<p>ODDAJE GŁOS LUDZIOM, KTÓRYCH SYTUACJĘ PREZENTUJE; NIE OPIERA SIĘ NA DOMYŚLACH I WYOBRAŻENIACH.</p>	<p>Sięgaj po relacje z pierwszej ręki, bezpośrednio od bohaterów/bohatek i świadków/świadkiń wydarzeń. Takie przekazy najlepiej zobrazują temat oraz pomogą go lepiej zrozumieć i zapamiętać.</p>
10	<p>WYKORZYSTUJE METODY INTERAKTYWNE; NIE OGRANICZA SIĘ DO PASYWNEGO PRZEKAZYWANIA TREŚCI.</p>	<p>Zachęcaj uczniów i uczennice do aktywnego uczestnictwa w zajęciach; najlepiej zapamiętujemy to, co sami/same mówimy i robimy – zapewnij więc jak najwięcej przestrzeni, by młodzież sama miała okazję zdobyć informacje, przeanalizować je i zaprezentować.</p>
11	<p>STAWIA SOBIE ZA CEL ROZWIJANIE ZARÓWNO WIEDZY, JAK I UMIEJĘTNOŚCI ORAZ POSTAW.</p>	<p>Dbaj o wszechstronny rozwój młodzieży; dawaj uczniom i uczennicom możliwość swobodnego wypowiedzenia się i powierzaj im odpowiedzialne zadania na miarę ich możliwości. Zachęcaj do realizacji projektów edukacyjnych oraz aktywności pozalekcyjnej.</p>
12	<p>POKAZUJE ZNACZENIE DZIAŁAŃ JEDNOSTEK W REAKCJI NA GLOBALNE WYZWANIA; NIE UTRWAŁA POCZUCIA BEZRADNOŚCI.</p>	<p>Zachęcaj uczennice i uczniów do działania, podając przykłady sukcesów oddolnych akcji i wskazując możliwości zaangażowania się na rzecz zmiany lokalnej i globalnej. Sam/Sama dawaj dobry przykład!</p>

PYTANIA DO SAMODZIELNEJ PRACY NAD SCENARIUSZEM Z ZAKRESU EDUKACJI GLOBALNEJ

Poniższe pytania mają za zadanie ułatwić Państwu – nauczycielom i nauczycielkom – pracę nad tworzeniem autorskich scenariuszy, ćwiczeń i propozycji projektów edukacyjnych. Pomagają one sprawdzić, czy dany materiał mieści się w ramach edukacji globalnej (a więc nie jest np. edukacją międzykulturową) i czy jest zgodny z jej zasadami, w tym z zaleceniami Kodeksu informowania o krajach Południa. Aby uznać, że scenariusz spełnia te kryteria, na każde z poniższych pytań należy odpowiedzieć TAK, przy czym w punkcie trzecim, gdzie znajdują się podpunkty A, B, C – wystarczy odpowiedzieć TAK na jedno z nich (choć może zdarzyć się tak, że będą trzy twierdzące odpowiedzi). Pytaniom towarzyszą przykłady oraz komentarze wyjaśniające treść pytań.

1. Czy scenariusz/ćwiczenie/propozycja projektu dotyczy przynajmniej jednego z 11 zagadnień edukacji globalnej zawartych w infografice w postaci książki?

TAK/NIE   KTÓREGO? _____

Wierzmy, że 11 zagadnień zawartych w infografice w postaci książki (dostępnej na drugiej stronie okładki niniejszej publikacji) obejmuje na tyle wszechstronnie tematy podejmowane w ramach edukacji globalnej, że z łatwością odnajdziesz te, których dotyczy Twój materiał. Jeśli masz wrażenie, że nie jesteś w stanie dopasować swojej propozycji do żadnego z nich, może to oznaczać, że warto raz jeszcze zastanowić się, czy na pewno scenariusz, ćwiczenie lub propozycja projektu zawiera elementy edukacji globalnej.

2. Czy scenariusz/ćwiczenie/propozycja projektu ukazuje omawiany temat w perspektywie globalnej?

TAK/NIE   W JAKI SPOSÓB? _____

To jest pytanie, które zachęca do zastanowienia się, czy zagadnienie, które omawiasz, dotyczy kwestii globalnych tylko w perspektywie lokalnej w danej części świata (np. prawa dziecka i prawo do edukacji w wybranym państwie – np. w Kambodży) czy pokazuje dane zagadnienie w szerszym, globalnym ujęciu (wyjaśniając np. kontekst danej sytuacji, uwarunkowania prawne czy kulturowe na tle państw regionu czy w zestawieniu z innymi częściami świata). Perspektywa globalna pozwala młodym ludziom lepiej zrozumieć zjawiska i procesy zachodzące we współczesnym świecie, a jej ogromną wartością jest również odwoływanie się do opinii i perspektywy mieszkańców i mieszkanki globalnego Południa.

Jeśli w scenariuszu/ćwiczeniu/propozycji projektu dotykasz zagadnienia globalnego, np. ubóstwa (w Polsce lub w Indiach), staraj się omówić je w perspektywie globalnej, np. wyjaśniając, na czym polega mechanizm tzw. „pętli ubóstwa” (sytuacja, w której z pokolenia na pokolenie „dziedziczy się” ubóstwo i z którego w związku z tym trudno jest się wydostać) – także w wymiarze politycznym czy gospodarczym (np. tłumacząc jego związek z umowami handlowymi Północ-Południe).

3.

A) Czy scenariusz/ćwiczenie/propozycja projektu wyjaśnia jakąś współzależność globalną?

TAK/NIE JAKĄ? _____

W edukacji globalnej szczególnie nacisk kładziemy na wyjaśnianie współzależności globalnych, czyli tego, w jaki sposób różne części świata wzajemnie od siebie zależą i na siebie wpływają, np. w jaki sposób występowanie złóż naturalnych lub związki historyczne wpływają na relacje handlowe między krajami globalnej Północy a krajami globalnego Południa. Jeśli nie dostrzegasz bezpośrednio takiej współzależności globalnej w swoim materiale, sprawdź kolejne dwa pytania:

B) Czy scenariusz/ćwiczenie/propozycja projektu przedstawiając rzeczywistość („tak jest na świecie”), ukazuje podobieństwa i różnice między rejonami świata?

TAK/NIE JAKIE? _____

Edukacja globalna stara się ukazywać szerszy kontekst omawianych zagadnień i nie poprzestaje jedynie na prezentowaniu rzeczywistości, np. wymienieniu, jakie złoże naturalne występuje w danym państwie. Warto zestawiać ze sobą dane, zachęcając młodzież do ich analizy i krytycznej oceny, np. poprzez porównanie znaczenia wymiany handlowej między Gambią a Wielką Brytanią i jej wpływem na oba państwa – ich gospodarki oraz sytuację mieszkańców i mieszkanek.

C) Czy scenariusz/ćwiczenie/propozycja projektu pokazuje analogiczne procesy/zjawiska zachodzące w innych częściach świata?

TAK/NIE JAKIE? _____

Przy omawianiu współczesnych relacji handlowych Gambii z Wielką Brytanią możesz odwołać się do analogicznych przykładów relacji krajów Północy z byłymi koloniami, aby ukazać ten proces w szerszej perspektywie. Jeśli omawiasz kwestię ubóstwa, możesz przedstawić przykłady z różnych części świata – pozwoli to dostrzec młodzieży, że z podobnymi wyzwaniem globalnymi ludzie mierzą się zarówno w krajach globalnego Południa, jak i globalnej Północy oraz zrozumieć, jak różni ludzie próbują sobie z nimi radzić.

4. Czy scenariusz/ćwiczenie/propozycja projektu wykracza poza prezentację folkloru?

TAK/NIE

To pytanie pomocnicze, które ma nas uczulić na to, aby materiał edukacyjny rzeczywiście realizował cele edukacji globalnej, a nie np. edukacji międzykulturowej. Omawianie tradycyjnych strojów lub zwyczajów różnych grup etnicznych nie mieści się w ramach edukacji globalnej, ponieważ nie odnosi się do żadnych współzależności globalnych, ani samo w sobie nie wyjaśnia żadnych zjawisk czy procesów globalnych. Dopuszczalne jest natomiast odwoływanie się do folkloru w celu wyjaśnienia takowych, jednak warto zadać sobie pytanie o cel takiego działania i jego ewentualne konsekwencje – czy służy przekazaniu wiedzy? Czy ma stanowić jedynie ciekawostkę? Czy nie utrwała stereotypów?

5. Czy scenariusz/ćwiczenie/propozycja projektu unika stereotypowego przedstawiania osób i zjawisk?

TAK/NIE W JAKI SPOSÓB? _____

Umiejętność rzetelnego informowania i promowanie antydyskryminacyjnych postaw to klucz do sukcesu przy prowadzeniu zajęć z edukacji globalnej z młodzieżą. Warto kilkakrotnie spojrzeć na swój scenariusz pod tym kątem i upewnić się, że nie zawiera stereotypowego przekazu, nie posługuje się takimi ilustracjami, odwołuje się do faktów i rzetelnych danych statystycznych. W razie wątpliwości z pomocą może przyjść ci dwanaście zasad jakości edukacji globalnej (zawartych na poprzednich stronach niniejszej publikacji) i Kodeks informowania o krajach Południa (dostępny pod adresem: http://igo.org.pl/wp-content/uploads/2016/01/Jak_mowic_o_wiekszosci_swia-ta_wydanie4_-ebook.pdf).

HISTORIE SCENARIUSZY

Zapraszamy Państwa do zapoznania się z praktycznymi wskazówkami dotyczącymi tworzenia autorskich materiałów edukacyjnych z zakresu edukacji globalnej. Co radzą nauczycielki, które współtworzyły tę publikację i realizowały z młodzieżą poniższe ćwiczenia, scenariusze zajęć oraz projekty edukacyjne? Zajrzyjcie za kulisy powstania niniejszej publikacji.

„WYLESIANIE: MYŚL GLOBALNIE, DZIAŁAJ LOKALNIE”

AGNIESZKA SPORYSIAK

Myślałam, że praca nad tym scenariuszem będzie szybka i łatwa – w końcu jestem doświadczoną nauczycielką, tworzyłam już nieraz konspekty na swoje lekcje, więc nie powinnam mieć trudności z tym zadaniem. Z zapałem przystąpiłam do działania – byłam „wyedukowana” po warsztatach na temat edukacji globalnej, wcześniej bardzo dużo interesowałam się niektórymi zagadnieniami, które dotyczyły mnie i mojej rodziny. Podczas lekcji lubię opowiadać swoim uczniom i uczennicom o ochronie środowiska czy skutkach nadmiernej konsumpcji. Czułam, że jest to mój temat i wszystko pójdzie jak z płatka.

Zasiadłam przed komputerem, otworzyłam swoje wszystkie materiały ze szkoleń i... nastąpiła pustka w umyśle. Nagle bowiem okazało się, że nic nie wiem. Zdałam sobie sprawę, że aby rzetelnie o czymś uczyć, muszę stworzyć materiał dobry pod względem merytorycznym, zgodny z podstawą programową (przecież nikt nie zmarnuje zajęć dla jakichś tam „idei”), odpowiedni dla konkretnej grupy wiekowej i w dodatku interesujący dla młodzieży. Gdy zdałam sobie z tego wszystkiego sprawę, nie było mi łatwiej, ale przynajmniej wiedziałam już, od czego powinnam zacząć.

Zajęłam się tematami najbliższymi mojemu sercu. Dlaczego? Ponieważ nie musiałam się przepokopywać przez tony materiałów. Moje pierwsze scenariusze dotyczyły wylesiania i połowu ryb. Zaczęłam przeszukiwać Internet, chcąc znaleźć zdjęcia pokazujące proces wylesiania w różnych częściach świata oraz to, jak wygląda krajobraz po wycince drzew. Znalazłam też krótki anglojęzyczny film na ten temat, zrobiony przez młodzież, pokazujący między innymi konsekwencje wylesiania. Na tych pomysłach postanowiłam oprzeć swój konspekt.

Możecie sobie wyobrazić, jaka byłam szczęśliwa, mając pomysł. Scenariusz trzeba było dostosować do wymogów publikacji. Dostaliśmy od CEO szczegółowe wytyczne, jak ma wyglądać konspekt, żeby wszystko było jak najbardziej spójne i muszę przyznać, że było to niezmiernie pomocne. Trzymałam się zatem ustalonych wcześniej ram i powolutku powstawał mój pierwszy, jakże niedoskonały scenariusz. Szybko przekonałam się, że pierwsza wersja to dopiero początek dłuższej drogi...

Otrzymałam informację zwrotną od mojego Zespołu projektowego. Musiałam poszukać bardziej adekwatnych zdjęć ukazujących przyczyny wylesiania. Powstał też pomysł, aby wpleść do lekcji odniesienie do sytuacji w Polsce. Poza tym musiałam przeformułować pytanie kluczowe. Moja pierwsza wersja została okrojona, odwrócona do góry nogami, pojawiło się pytanie o filmik – czy jest on niezbędny? Ale wtedy mocno obstawałam przy swoim i nie chciałam z niego zrezygnować. Oprócz zagadnień związanych tylko z edukacją globalną, miałam ambicję wpleść coś z gramatyki, coś co nada większy sens tej lekcji pod względem językowym, tak aby nauczyciele/ki mogli łatwiej i chętniej zastosować ten scenariusz na swoich zajęciach, w zastępstwie za coś, co i tak już kilka razy zostało przerobione z podręcznika. Zdecydowałam się więc na I okres warunkowy. Stworzyłam do tego ćwiczenie na zasadzie łańcuszka zdarzeń. Znow byłam z siebie zadowolona.

Niestety, mój tekst powrócił do mnie jak niechciany bumerang. Już miałam go zarzucić i chwycić się innego tematu, ale mój upór zwyciężył, a świadomość ile już pracy w niego włożyłam, tylko dodawała mi sił do działania. Tak więc po raz kolejny zajrzałam do notatek ze spotkania w Warszawie i zaczęłam od nowa. Różnych mini wersji było jeszcze parę. Pod koniec projektu myślałam już, że naprawdę nic z mojego wylesiania nie wyjdzie. Ostatecznie jednak odrzuciłam wiele „pomocnych” pomysłów i skupiłam się na meritum, czyli zostawiłam tylko to, co było niezbędne. Zrezygnowałam z filmu, gdyż rzeczywiście zabierał on dużo cennego czasu lekcji, a w zamian pojawiły się ćwiczenia słownikowe, czyli kolokacje.

Dobrym pomysłem było także testowanie różnych wersji tego konspektu z młodzieżą, czy to podczas zajęć dodatkowych, czy na luźnej lekcji-zastępstwie, czy na kółku zainteresowań. Reakcje uczniów i uczennic, ich wesołość czy zainteresowane były ważnymi wskazówkami.

Ostateczną wersję znajdziesz w niniejszej publikacji. Nie ma w niej pierwotnych zdjęć, ani filmu, nie ma żadnego tekstu. W moim zamierzeniu ma to być bardzo dynamiczna lekcja, oparta na dyskusji. Chciałam, aby młodzież w pierwszej części zajęć dużo mówiła, stąd sporo ćwiczeń z elementami dyskusji. Druga część zajęć poświęcona zagadnieniu gramatycznemu także obraca się wokół wylesiania, tak aby to nowe słownictwo bardziej zapadło młodzieży w pamięć.

Osobiście jestem z tego scenariusza bardzo zadowolona i dobrze mi się na nim pracuje. Mam nadzieję, że będziecie mieć podobne odczucia. A co do samego tworzenia, to mogę tylko dodać, abyście się nie zrażały i parły do przodu. Z dzisiejszej perspektywy myślę, że mniej podczas zajęć znaczy lepiej, jeśli miałabym cokolwiek Wam doradzać.

HISTORIE SCENARIUSZY

„BUDOWNICTWO NATURALNE – MIESZKAĆ LEPIEJ?”

ANNA HENTEL

Na sukces scenariusza autorskiego składa się wiele czynników: od właściwie wybranego tematu wzbudzającego zainteresowanie młodzieży, a jednak łączącego się z podstawą programową, poprzez odpowiedni plan będący dobrze przemyślanym układem, który pozwala tak połączyć jego elementy, aby na końcu lekcji udało się podsumować i dać dowód realizacji założonych wcześniej celów, do właściwie dobranych metod pracy i nieszablonowych materiałów.

Najtrudniejszym elementem dla mnie okazał się wybór tematu, a właściwie jego doprecyzowanie. Mimo, że w edukacji globalnej mam tematy, które są mi bliższe i dalsze, wybór określonego problemu spędzał mi sen z powiek. W pewnym momencie doszłam do wniosku, że bez wiedzy opartej na inspirującym materiale, czy to filmowym, czy pisany, nie da się zapoczątkować niebanalnej lekcji. Zatem punkt pierwszy w naszej podróży powinien skupiać się na pogłębieniu wiedzy na dany temat.

Mój scenariusz „*Budownictwo naturalne – mieszkać lepiej?*” narodził się pod wpływem webinaru (wirtualnego wykładu) „Domy ze słomy”. Dowiedziałam się o istnieniu Fundacji Cohabitat skupiającej ludzi i instytucje, którzy chcą mieszkać bardziej świadomie – dbają o swoje zdrowie i o środowisko naturalne. Nagranie wzbudziło moje ogromne zainteresowanie i sprowokowało poszukiwania kolejnych materiałów.

Miałam również na uwadze powiązanie mojego tematu z podstawą programową języka angielskiego. Przyznam, że w tym przypadku nie miałam wątpliwości, że nie będę musiała doszukiwać się specjalnych związków, gdyż tematyka domów pojawia się w podstawie programowej i jest kluczowym zagadnieniem w trakcie przygotowywania do egzaminu. W przypadku edukacji globalnej dochodzą jeszcze współzależności globalne. Powinny one wyraźnie wypłynąć w określonej części lekcji, warto zatem mieć je na uwadze przy wyborze tematu. W moim przypadku postanowiłam skupić się na wpływie, jaki każdy i każda z nas może mieć na stan środowiska naturalnego.

Kolejnym problemem, na który się natknęłam, był materiał źródłowy. Przygotowując ten scenariusz przeczytałam szereg artykułów, analiz technicznych zarówno w języku polskim, jak i angielskim, jednak żaden z nich nie nadawał się do zaadaptowania go na grunt szkolny. Zdawałam sobie sprawę, że w tym przypadku będę musiała stworzyć materiał samodzielnie i dostosować go do poziomu młodzieży.

Mając jasno sprecyzowany temat z załączkiem celów oraz materiał źródłowy, wiedziałam, że już niedługo będę u celu. Przede mną stał bardzo ważny komponent dobrego scenariusza, jakim jest zdefiniowanie przebiegu poszczególnych aktywności - powinien być jasny, dobrze przemyślany, z uwzględnieniem celów lekcji oraz pytania kluczowego. Jestem nauczycielką, która stara się uczyć języka angielskiego, a nie tylko przygotowywać do egzaminów zewnętrznych. W mojej pracy komponuję zajęcia tak, aby młodzież wiedziała, w jakim celu uczy się określonych słówek czy konstrukcji gramatycznych, w jaki sposób wzbogaci to jej umiejętności językowe. Staram się wprowadzać kilka składników, które w podsumowaniu lekcji dają zamierzony i przemyślany wcześniej efekt. Im ciekawsze metody na lekcji, tym chętnie uczniowie i uczennice w niej uczestniczą oraz więcej zapamiętują - wystarczą pomoce audiowizualne, motywujące ćwiczenia do tekstów, elementy kinestetyki itp.

Pracując nad przebiegiem lekcji wiedziałam, że utrwalanie samego słownictwa wraz z ćwiczeniem umiejętności czytania ze zrozumieniem to zbyt mało. Chciałam, aby uczniowie i uczennice mieli możliwość wypowiedzenia się na temat związany z lekcją. W związku z tym dodałam nieskomplikowane zagadnienie gramatyczne, jakim jest czasownik modalny *should*. Postanowiłam wykorzystać ćwiczenie pokazujące współzależności globalne za pomocą tego czasownika.

W ten sposób doszłam do ostatniego punktu i zakończyłam pracę nad swoim scenariuszem. Pozostało mi wymyślenie pracy domowej oraz przetestowanie mojego pomysłu. Staram się, aby praca domowa była ewidentnym podsumowaniem elementów lekcji w formie pisemnej lub ustnej, dlatego też pomysł samodzielnego ułożenia zdań z konstrukcją gramatyczną i słownictwem z lekcji wydał mi się najlepszy. Jeśli chodzi o testowanie, najważniejszy dla mnie był *timing*, czyli czy na pewno zdążę z poszczególnymi aktywnościami.

Muszę przyznać, że pisanie scenariusza opartego na własnym materiale jest wymagające, ale przynosi dużo satysfakcji, zwłaszcza w postaci zainteresowania uczniów i uczennic.

1. GLOBALNY OBYWATEL, GLOBALNA OBYWATELKA *GLOBAL CITIZEN*

AUTOR: BOGUMIŁ FILIPIUK

Zajęcia mają na celu stworzenie definicji globalnego obywatelstwa i przybliżenie uczniom i uczennicom wybranych problemów globalnych. Młodzież dowiaduje się również, w jaki sposób może realizować ideę globalnego obywatelstwa w swoim życiu oraz ćwiczy czytanie ze zrozumieniem.

S

Zagadnienia:

- ▶ Konsumpcja i produkcja

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Czym charakteryzują się globalny obywatel i globalna obywatelka?

Cele zajęć:

- ▶ Poznasz wybrane problemy globalne.
- ▶ Dowiesz się, w jaki sposób możesz pozytywnie reagować na problemy współczesnego świata.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasa VIII: I.14, II.2, 5, III.1, 4, IV.6, VI.4, 14, IX. 1-2

Zagadnienia językowe:

- ▶ Czytanie ze zrozumieniem

Metody:

- ▶ Praca z tekstem
- ▶ Dyskusja

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

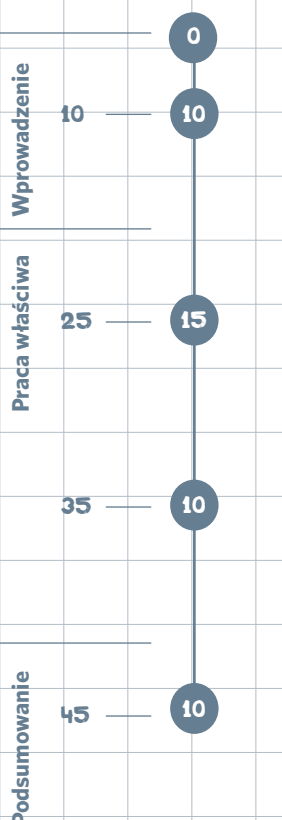
- ▶ Załączniki

Słownictwo:

- ▶ environmental problem – problem środowiska naturalnego
- ▶ diversity – różnorodność
- ▶ brotherhood – wspólnota, braterstwo
- ▶ global community – globalna społeczność
- ▶ poverty – ubóstwo
- ▶ to contribute – przyczynić się
- ▶ lack of – brak czegoś
- ▶ to protect and to sustain environment – chronić i zachować środowisko naturalne
- ▶ equality – równość
- ▶ justice – sprawiedliwość
- ▶ access to education – dostęp do edukacji

MIN

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Zapytaj uczniów i uczennice, jakie znają wartości. Które wartości są dla nich ważne, z którymi się utożsamiają? Jakie wartości są promowane w książkach czy filmach, które ich interesują? Odpowiedzi zapisz na tablicy, żeby móc do nich wrócić w dalszej części lekcji.
2. Podziel klasę na grupy. Zadaniem grup jest przyporządkowanie zdań na karcie pracy do odpowiednich kategorii (załącznik nr 1). Poproś kolejno grupy o odczytanie odpowiedzi i w miarę potrzeb przedyskutujcie te odpowiedzi, które różnią się w poszczególnych grupach.

! KLUCZ: Challenges: 3, 6, 8, 9, 21, Values: 1, 2, 4, 5, 7, 14, 15, 17, 18,
! Solutions: 11, 12, Results: 4, 10, 13, 16, 19, 20
3. Rozdaj klasie karty pracy z ćwiczeniem dotyczącym charakterystyki globalnego obywatela i globalnej obywatelki (załącznik nr 2). Uczniowie i uczennice w grupach rozwiązują zadanie dopasowując nagłówki do odpowiednich tekstów. Poproś grupy o odczytanie odpowiedzi. W tej części lekcji pada odpowiedź na pytanie kluczowe.

! KLUCZ: 1e, 2i, 3c, 4g, 5a, 6j, 7d
4. Zapytaj uczniów i uczennice, czy sami czują się globalnymi obywatelami i obywatelkami. Porównajcie wartości, które zostały zapisane na początku lekcji, sprawdzając, czy zgadzają się z definicją globalnego obywatela i globalnej obywatelki.

Załączniki:

- Załącznik nr 1 – Exercise: What does it mean to be a global citizen?
- Załącznik nr 2 – Exercise: Global citizen's description

Źródła:

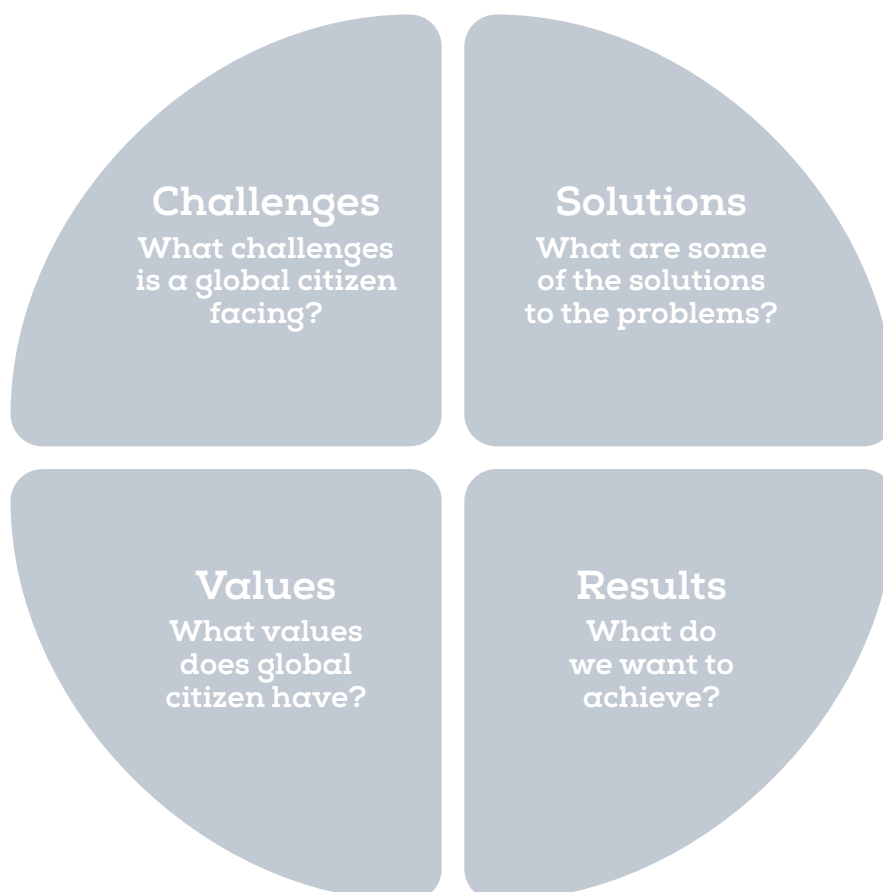
- Książka "80:20 Development in an Unequal World", Colm Regan 2012 <http://www.globalcitizen.org/>
- Film "What is a Global Citizen": <http://bit.ly/FilmGlobalCitizen>
- Zestaw plansz na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PlanszeCZR>

WHAT DOES IT MEAN TO BE A GLOBAL CITIZEN?

Group sentences by putting the numbers in corresponding sections below.

- ▶ To me being a global citizen is (1) **understanding that everything is connected**.
- ▶ A global citizen (2) **makes decisions based on the good of everyone** not just themselves.
- ▶ There is (3) **only one planet**.
- ▶ If we know that we belong to the same humanity, this is our (4) **sense of belonging** - we are brothers, everyone is my brother, and I (5) **need to help**. I am a global citizen.
- ▶ Depending on where a child is born, (6) **the access to basic human rights is different**.
- ▶ We (7) **can't limit our concerns only to national boundaries**.
- ▶ We live in (8) **a world that is inescapably connected**, (9) **what we do in one place, affects someone on the other side of the world**.
- ▶ I am interested in (10) **a global humanity** no matter who are our fathers.
- ▶ (11) **We have energy to do it, we have skills to do it**.
- ▶ Each person must (12) **have something to contribute to make the world a better place**.
- ▶ That world has a (13) **lack of extreme poverty**, that world (14) **protects and sustains environment**, that world is about (15) **equality**, that world is about (16) **the same access to human rights**, that world is about (17) **justice**, that world is about (18) **freedom**, that world is about (19) **health**.
- ▶ We should have a world by now in which (20) **every child has the same right to live**.
- ▶ We must understand that there are (21) **environmental problems that we need to solve**.

That's the world we're fighting for, because the world we want and the world we are envisioning is the world we are going to make, and it's going to be beautiful.

Source: Film "What is a Global Citizen?"

GLOBAL CITIZEN'S DESCRIPTION

Match the headings with texts. There are three headings that do not match any of the texts.

Headings

Global citizen characteristics:

- A. Understanding sustainability and development
- B. Treating others with dignity
- C. Acting with justice and respect for wellbeing of others
- D. Noticing the needs of other people
- E. Working towards peace and freedom
- F. Respecting others
- G. Inform other about important issues
- H. Being empathetic with others' problems
- I. Being responsible for your own neighbourhood
- J. Having an open mind

How can you get involved?

1. Heading: -----

By getting involved in a social movement. A social movement can get enough individuals and power to make people and governments think and to stop fighting, to create a peaceful world.

2. Heading: -----

The obvious answer is that people get involved through elections, through making decisions on the local level about their own development.

3. Heading: -----

As global citizens, we stand against the greatest injustice of our time: extreme poverty. Because we know that a world that deprives 1.3 billion people of their basic rights and opportunities is unjust, and unacceptable.

4. Heading: -----

Learn more about poverty, tell your friends – spread the word about global problems. Show your actions through a video, presentation, commitment. Share your opinions with people from other countries and continents.

5. Heading: -----

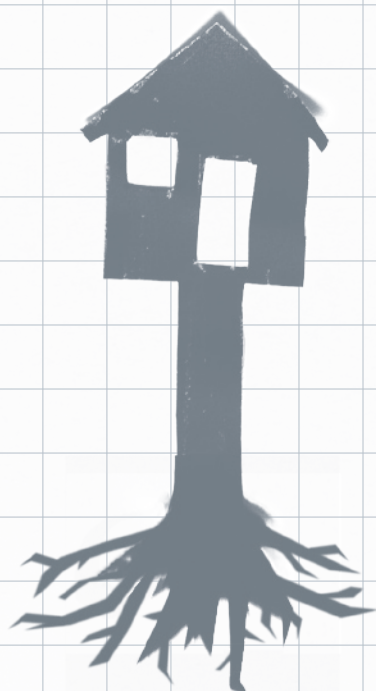
A world with fairtrade is a world where justice and sustainable development are most important. Fairtrade standards let local farmers win on global markets.

6. Heading: -----

Think critically. Don't settle only on one source of information. Find out more to make your own opinion.

7. Heading: -----

- 1 euro is enough to buy a hen and set up a business.
- 2 euro is enough to save the life of a child suffering from diarrhea.
- 3 euro is enough to secure water for 12 days for a person who experienced a natural disaster.
- 5 euro is enough to protect a pregnant woman from a dangerous infection.
- 15 euro is enough to save a child from blindness caused by the lack of vitamins.
- 20 euro is enough to buy 5 trees and set up a business.
- 30 euro is enough to vaccinate 30 children against most diseases.
- 75 euro is enough to secure food and water for 40 days for people who experienced a natural disaster.
- 100 euro is enough to buy a sewing machine and set up a business.

2. BUDOWNICTWO NATURALNE – MIESZKAĆ LEPIEJ? *NATURAL HOUSES – A BETTER WAY TO LIVE?*

AUTORKA: ANNA HENTEL

Podczas zajęć uczniowie i uczennice poznają różne rodzaje domów oraz materiałów budowlanych. Stosując czasownik modalny *should* zrozumieją, czym charakteryzują się domy ekologiczne i naturalne.

S

**2. BUDOWNICTWO
NATURALNE
- MIESZKAĆ
LEPIEJ?
NATURAL HOUSES
- A BETTER WAY
TO LIVE?**

Zagadnienia:

- ▶ Zrównoważony rozwój
- ▶ Zdrowie

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jakie są cechy domów ekologicznych i naturalnych?

Cele zajęć:

- ▶ Poznasz rodzaje domów i materiałów budowlanych.
- ▶ Zrozumiesz, czym charakteryzuje się budownictwo ekologiczne i naturalne.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasy: VI, VII, VIII: I.2, 5, 13-14; III.3-4; V.6-8

Zagadnienia językowe:

- ▶ Czytanie ze zrozumieniem
- ▶ Czasownik modalny *should*

Metody:

- ▶ Dyskusja
- ▶ Burza pomysłów
- ▶ Analiza argumentów za i przeciw

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w grupach
- ▶ Praca w parach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki
- ▶ Karty z obrazkami różnych rodzajów domów (*flashcards*)

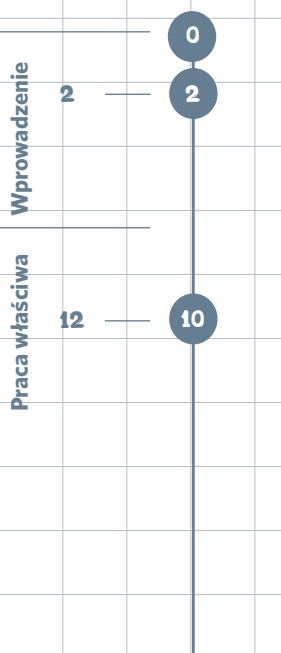
Słownictwo:

- ▶ cottage - chata
- ▶ detached house - dom wolnostojący
- ▶ semi-detached house - bliźniak
- ▶ terraced house - dom szeregowy
- ▶ block of flats - blok
- ▶ studio flat - mieszkanie typu studio
- ▶ penthouse - mieszkanie na najwyższym piętrze
- ▶ farmhouse - gospodarstwo wiejskie
- ▶ chalet - dom drewniany
- ▶ prefab house - dom z prefabrykatów
- ▶ wood - drewno
- ▶ brick - cegła

- ▶ glass - szkło
- ▶ concrete - beton
- ▶ steel - stal
- ▶ mud - błoto
- ▶ straw - słoma
- ▶ sand - piasek
- ▶ stone - kamień
- ▶ traditional - tradycyjny
- ▶ ecological - ekologiczny
- ▶ energy-saving - energooszczędny
- ▶ environmentally friendly - przyjazny dla środowiska
- ▶ appliance - urządzenie
- ▶ heating bills - rachunki za ogrzewanie
- ▶ radiator - grzejnik
- ▶ rainwater storage - magazynowanie wody deszczowej
- ▶ solar collectors - kolektory słoneczne
- ▶ to crack - pękać
- ▶ to fix - naprawiać
- ▶ to heat - ogrzewać
- ▶ to save - uratować
- ▶ to spend - wydawać

MIN

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Poproś uczniów i uczennice, aby podali rodzaje domów, jakie znają.
2. Na podstawie kart z obrazkami (*flashcards*) omów różne rodzaje domów i mieszkań. Następnie korzystając z tej samej metody ustalcie z młodzieżą, jakie materiały można wykorzystać do budowy domu.

Rodzaje domów i mieszkań: a cottage, a detached house, a semi-detached house, a terraced house, a bungalow, a block of flats, a studio flat, a penthouse, a farmhouse, a chalet, a prefab house

Materiały, które można wykorzystać do budowy domu: wood, brick, glass, concrete, steel, mud, straw, sand, stone

15

3

3. Pokaż uczniom i uczennicom 3 zdjęcia domów i zapytaj, jakie są podobieństwa i różnice pomiędzy nimi.

Wykorzystaj zdjęcia domów: z gliny, pasywnego i z prefabrykatów, które wyglądają jak klasyczne lub nowoczesne domy. Za przykład mogą posłużyć zdjęcia:

- ▶ Dom z gliny: <http://bit.ly/naturalclay2>
- ▶ Dom pasywny: <http://bit.ly/passiveho>
- ▶ Dom z prefabrykatów: <http://bit.ly/prefabho>

25

10

4. Uczniowie i uczennice czytają teksty opisujące domy naturalne (załącznik nr 1), a następnie odpowiadają na pytania do tekstu.

30

5

5. Wprowadź czasownik modalny *should/shouldn't*.

40

10

6. Pracując w parach, uczniowie i uczennice wypisują elementy, które powinien posiadać dom naturalny. W tej części lekcji pada odpowiedź na pytanie kluczowe.

45

5

7. Uczniowie i uczennice wykonują ćwiczenie (załącznik nr 2), które polega na dopasowaniu do siebie części zdań.

KLUCZ: 1f, 2c, 3i, 4a, 5d, 6b, 7e, 8j, 9g, 10h

PRACA DOMOWA:

1. Na podstawie odpowiedzi dotyczących elementów, które powinien posiadać dom naturalny, ułóż zdania z czasownikiem modalnym *should/shouldn't*.

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: Different types of natural and eco-houses*

Załącznik nr 2 - *Exercise: Characteristics of natural and eco-houses*

DIFFERENT TYPES OF NATURAL AND ECO-HOUSES

Read the texts and answer the questions below.

Text 1

Janek lives in a very beautiful, modern house. His parents' friends built it from mud and straw. They didn't spend a lot of money on building materials which are all natural and locally available. What is more, their house is eco-friendly since it doesn't pollute the environment as the materials are biodegradable. Besides, his parents didn't have to hire a specialised team. The house was built quickly, so they saved their time, too. They also saved money for solar collectors which Janek's dad and his friends fixed on the roof to heat water. His family is still saving, because their house is energy-saving. They feel very comfortable in their house, because it is warm in winters and cool in summers. Eco-technology makes this house healthy as it naturally "breathes". Janek who is allergic to almost everything feels great in this house. The only bad part is that the walls which are really thick sometimes crack, so his dad has to fix them. Moreover, Janek's sister, who is afraid of mice, sometimes screams when she finds them playing in the corner of a living room.

Text 2

Marysia is a lucky person because her family almost doesn't pay heating bills. They live in a modern and comfortable passive house. The best part is that the temperature is the same in every room. This is possible because the house is heated by the sun. It was designed and built to use energy from the sun and not to use fireplace or traditional radiators. Thanks to this, it doesn't contribute to global warming because it doesn't use fossil fuels such as coal, oil, gas etc. So Marysia's family is proud to say that they don't pollute the atmosphere because they have limited the emission of CO₂. Besides, the high windows of Marysia's room face the south and there are no trees on that part of the land. There is excellent ventilation so the air in the house is fresh and healthy all the time. However, the cost of building such a house is higher than building a traditional one so unfortunately not everybody can afford to build it.

Text 3

Staś lives in a prefab house which is environmentally friendly. Only natural materials such as wood and clay were used to build the house. His family, who cares about the environment, used natural materials because they are biodegradable. The walls in Staszek's house are really thick to make it warm and energy-saving. His dad also used environmentally friendly paints. Apart from solar collectors for heating water, his family uses special appliances to save even more energy. To save water there are special shower controls and rainwater storage for use in the toilet and washing machine and of course there is a low-flush toilet. From the toilet his dad also saves solid waste for composting. And on the roof his mum plants her own fruit and vegetables so they eat organic and healthy food. His family feels that they live in accordance with nature.

Questions:

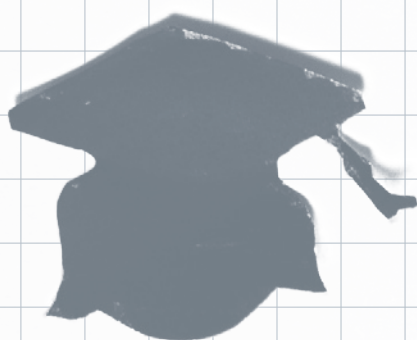
- ▶ What is Janek's house built from?
- ▶ In what kind of house does Marysia live?
- ▶ What materials were used to build Staszek's house?
- ▶ Why does Marysia's house have the same temperature in every room?
- ▶ What do Janek and Staś use to heat water?
- ▶ What does it mean that Janek's house "breathes"?
- ▶ What does Staś use to save water?
- ▶ What does Staś have on the roof of his house?

CHARACTERISTICS OF NATURAL AND ECO-HOUSES

Connect the parts to create whole sentences.

1. People should build ecological and natural houses	a. because they can save water.
2. People should use natural materials to build their houses	b. because emissions from burning fossil fuels contribute to global warming.
3. People should use energy from the sun	c. because natural materials are locally available and biodegradable.
4. People should use low-flush toilets	d. because they can heat water and save money.
5. People should use solar collectors	e. because it won't be warm enough in such a house.
6. People shouldn't use fossil fuels	f. because ecological and natural houses are energy-saving.
7. People shouldn't put windows in passive houses on northern side	g. because it can help them to live more in accordance with nature.
8. People shouldn't use a traditional sewer system	h. because then eco-houses will release their natural heat.
9. People shouldn't be afraid of building natural houses	i. because they can limit the emission of CO ₂ .
10. People shouldn't build eco-houses with thin walls	j. because solid waste from the toilet can be used for composting.

3. PONIEWAŻ JESTEM DZIEWCZYNKĄ *BECAUSE I'M A GIRL*

AUTORKA: MONIKA RYRYCH

Podczas lekcji uczniowie i uczennice dowiadują się, jak ważny jest dostęp do edukacji oraz poznają Malalę Yousafzai – pakistańską aktywistkę działającą na rzecz praw dziewcząt do edukacji. Młodzież ćwiczy umiejętność czytania i konstruowania wypowiedzi po angielsku.

S

3. PONIEWAŻ
JESTEM
DZIEWCZYNKĄ
BECAUSE
I'M A GIRL

Zagadnienia:

- ▶ Różnorodność i stosunki międzykulturowe
- ▶ Władza polityczna, demokracja i prawa człowieka
- ▶ Zdrowie

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jakie znaczenie ma kształcenie dziewcząt?

Cele zajęć:

- ▶ Dowiesz się, dlaczego pełny dostęp do edukacji jest ważny dla rozwoju każdego społeczeństwa.
- ▶ Poznasz Malalę Yousafzai i zobaczysz, jaki wpływ może mieć na inne młode dziewczęta.

- ▶ Uświadomisz sobie, jaki wpływ ma na dziewczęta oraz ich pozycję społeczną dostęp do edukacji.

Związek z podstawą programową

- ▶ Klasy: VII, VIII: I.1-4, 14, II.5, III.4, IV.6-7, V.6-8, VI.4

Zagadnienia językowe:

- ▶ Czytanie ze zrozumieniem
- ▶ Konstruowanie wypowiedzi

Metody:

- ▶ Praca z tekstem
- ▶ Dyskusja

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki

Słownictwo:

- ▶ access – dostęp
- ▶ condition – warunek
- ▶ courage – odwaga
- ▶ discrimination – dyskryminacja
- ▶ gain – zdobyć
- ▶ justification – usprawiedliwienie
- ▶ literacy – umiejętność czytania
- ▶ illiteracy – analfabetyzm
- ▶ poverty – bieda
- ▶ empowerment – poczucie osobistego wpływu
- ▶ target – cel
- ▶ violence – przemoc

MIN

Wprowadzenie

2

0

2

Praca właściwa

10

8

15

5

25

10

30

5

38

8

43

5

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Zapisz na tablicy cytaty: **„The right to education is a fundamental human right and is essential to understand all other human rights”** (Irish Government 2006, „80:20 Development in an Unequal World” str. 270). Poproś jedną osobę o odczytanie tekstu i zapytaj młodzież, czego ich zdaniem będzie dotyczyła lekcja. Chętne osoby podają swoje sugestie.
2. Odczytajcie na głos tekst dotyczący dostępu do edukacji (załącznik nr 1A), a następnie wspólnie odpowiedzcie na pytania do tekstu.
3. Poleć uczniom i uczennicom, aby wykonali zadanie znajdujące się pod tekstem, polegające na dopasowaniu definicji do słówek z tekstu. Odczytajcie odpowiedzi na forum (załącznik nr 1B).

! Klucz: a. justification; b. illiterate; c. target; d. gaining; e. condition
4. Zaptaj, kto w klasie słyszał o Malali Yousafzai. Poproś o podzielenie się informacjami. Wspólnie odczytajcie tekst o Malali (załącznik nr 2A), a następnie zadaj pytania sprawdzające zrozumienie tekstu.
5. Poproś o odczytanie na głos listu od dziewczynki z Zimbabwe (załącznik nr 2B). Podzielcie się wrażeniami po przeczytaniu listu.
6. Podziel klasę na czteroosobowe grupy. Poproś, aby uczniowie i uczennice zastanowili się, jak edukacja wpływa na pozycję społeczną i rodzinną oraz niezależność finansową dziewcząt i kobiet. Podzielcie się pomysłami.
7. Następnie poproś, aby w grupach uczniowie i uczennice wspólnie odczytali tekst dotyczący skutków edukacji dziewcząt (załącznik nr 3) i odszukali poglądy, które wcześniej przedyskutowali. W tym momencie lekcji można znaleźć odpowiedź na pytanie kluczowe.

- 8.** Poinformuj uczniów i uczennice, że jeśli są poruszeni kwestią dostępu dziewcząt do edukacji, mogą zaangażować się indywidualnie podpisując petycję lub włączając się w istniejący projekt. Petycje i zaangażowanie w projekty są sposobem wyrażenia jedności ze sprawą, z którą odczuwamy emocjonalny związek.

"Dziewczynka z książką" was a Polish edition of the international campaign "Girl with a book", created in order to support Malala Yousafzai. After the attack on Malala, Ban Ki Mun, the UN Secretary-General said: "The terrorists showed what frightened them the most: a girl with a book". These words ignited this initiative.

<http://dziewczynkazsiazka.natemat.pl>

If you feel an urge to support the action for education or another important cause you can sign a petition on www.avaaz.com or www.amnesty.org.pl/uwaga-akcja/. You can as well create your own petition.

PRACA DOMOWA:

- 1.** Napisz list do Malali, w którym wyjaśnisz, dlaczego twoim zdaniem równy dostęp wszystkich dzieci do edukacji jest istotny. Rozpocznij pisanie listu od „Dear Malala”.

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: The importance of girls' education*

Załącznik nr 2 - *Exercise: Malala Yousafzai*

Załącznik nr 3 - *Exercise: A girl who graduates from a secondary school may...*

Źródła:

<http://www.malala-yousafzai.com/>

<http://plan-international.org/>

Książka "80:20 Development in an Unequal World", Colm Regan 2012

Artykuł „Dziewczyńska rewolucja”, Wprost nr 30/2013 (1587):

<http://bit.ly/dziewczynskarewolucja>

Zestaw plansz na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PlanszeCZR>

THE IMPORTANCE OF GIRLS' EDUCATION

A) Read the text and answer the questions below.

The importance of girls' education

"The world is not on track to achieve **targets** in the Education for All set for 2015" - begins 2011 UNESCO Education For All Global Monitoring Report. There are still 72 million children who do not attend primary school and are **illiterate** - two-thirds of whom are girls. However, there is no cultural, economic or social **justification** for denying girls the right to education. Girls' education is a basic right and a **condition** for **gaining** the freedom to make choices, to shape their future and to build better societies.

"80:20 Development in an Unequal World", Colm Regan 2012

QUESTIONS:

- ▶ Is the UNESCO report optimistic about the condition of education around the world?
- ▶ How many children don't go to schools?
- ▶ Who is more disadvantaged: girls or boys?
- ▶ According to the text why is education important for girls?

B) Match the definitions with the underlined words from the text:

- a. a proof or a reason for an action
- b. unable to read and write
- c. something that we want to achieve
- d. getting something
- e. something on which another thing depends

MALALA YOUSAFZAI

A) Read the text and answer questions below.

Malala started a primary school at the age of 5 and she was always a good student. Her father was the head teacher of the school. When the Taliban started banning girls from school in her country in 2009, she thought her school career was over. At the time, she wrote a diary for the BBC website. In her diary she depicted the situation in her area. Later on, when peace was restored she appeared in many TV programs.

On October 9, 2012 while she was on a way back from school, she was attacked by two gunmen. She was shot in the head and the bullet went inside her neck. The gunmen wanted to kill her because she called for education for girls in Pakistan. Malala was soon taken to a hospital in Peshawar, Pakistan, but later she was moved to a hospital in London, UK. She remained unconscious for 10 days, but luckily she recovered.

In July 2013 Malala gave a powerful speech in the United Nations in New York in which she called for urgent action to ensure education for all. Now Malala is a world-wide voice for girls and women. "One child, one teacher, one book can change the world. Education is the solution." – she said.

On September 7, 2013 Malala received the International Children's Peace Prize. She was chosen for the prize due to her courage and the talent she used to fight for the access of girls to education in the world. In 2014 Malala received the Nobel Peace Prize together with children rights activist Kailash Satyarthi for their struggle against the suppression of children and young people and for the right of all children to education.

Questions:

- ▶ Why was Malala attacked by gunmen?
- ▶ How long was she unconscious?
- ▶ What was the subject of her speech in the United Nations in New York?
- ▶ Why was Malala nominated for the Children's Peace Prize?

B) Read the text below and share your impressions.

In July 2013, Malala got a letter from a 15 year old girl from Zimbabwe. She wrote about the inspiration she got from Malala in terms of education. This is a part of that letter:

Dear Malala,

I just wanted to say that I admire what you have done towards the empowerment of girls' education. As a girl, I strongly believe that education is a right to each person despite their race, sex or religion.

Education is a thing that no one can take away from you; it's not something that can be stolen. A person who has an education is capable of achieving so much in a short period of time. I find it appalling that schools were closed down, just because the Taliban think girls shouldn't go there. It is sad to think that friendships were destroyed and dreams were shattered.

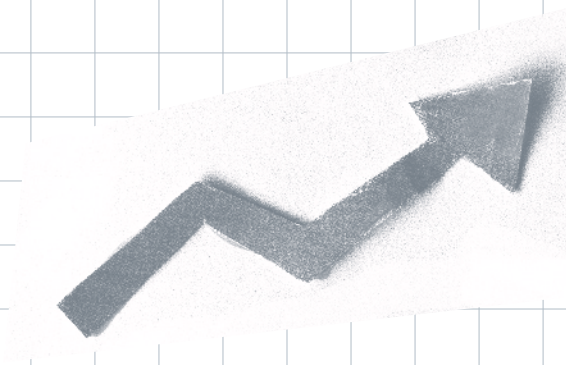
(If you want to read more, check out Malala's blog <http://www.malala-yousafzai.com/>)

A GIRL WHO GRADUATES FROM A SECONDARY SCHOOL MAY...

In small groups analyse the influence education may have on girls' and women's lives.

Globally, 1 in 5 girls is denied an education because of violence, poverty and social or religious discrimination. A girl who graduates from a secondary school:

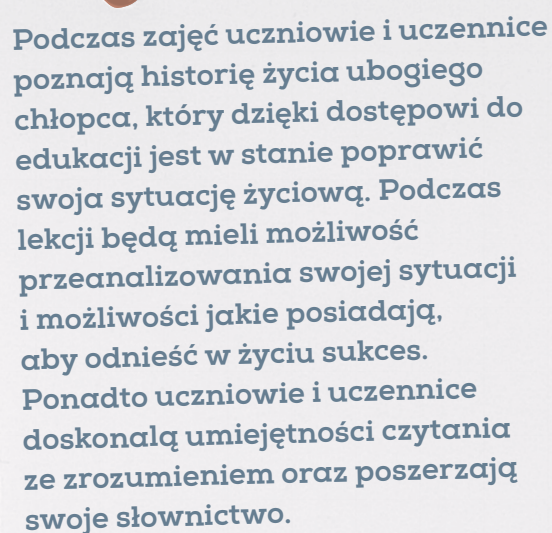
- ▶ May not experience domestic violence in the future – a survey conducted in India confirms that the more educated women are, the less domestic violence they are exposed to.
- ▶ May not marry and not have children while she's still a child.
- ▶ May be healthier and may survive until adulthood and so may her children. This is thanks to health education at school.
- ▶ May break the cycle of poverty by investing her income into her family and community. She may also get a better job.
- ▶ May understand her basic rights and defend them.

4. ODNIEŚLIŚMY SUKCES - EDUKACJA W ŻYCIU MŁODYCH LUDZI

WE SUCCEEDED - THE ROLE OF EDUCATION IN YOUNG PEOPLE'S LIVES

AUTORKA: MAGDALENA REWERS

Podczas zajęć uczniowie i uczennice poznają historię życia ubogiego chłopca, który dzięki dostępowi do edukacji jest w stanie poprawić swoją sytuację życiową. Podczas lekcji będą mieli możliwość przeanalizowania swojej sytuacji i możliwości jakie posiadają, aby odnieść w życiu sukces. Ponadto uczniowie i uczennice doskonaliły umiejętności czytania ze zrozumieniem oraz poszerzają swoje słownictwo.

4. ODNIEŚLIŚMY SUKCES
- EDUKACJA W ŻYCIU
MŁODYCH LUDZI
WE SUCCEEDED
- THE ROLE OF
EDUCATION IN
YOUNG PEOPLE'S
LIVES

Zagadnienia:

- ▶ Ubóstwo
- ▶ Władza polityczna, demokracja i prawa człowieka
- ▶ Pokój i konflikty na świecie

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jak edukacja wpływa na warunki życia i przyszłą sytuację życiową?

Cele zajęć:

- ▶ Wskażesz, z jakimi problemami borykają się dzieci w różnych miejscach na ziemi.
- ▶ Wymienisz czynniki wpływające na sytuację życiową młodych ludzi.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasy VII, VIII: I.1-4, 14, II.5, III.4, IV.6-7, V.6-8, VI.4

Zagadnienia językowe:

- ▶ Czytanie ze zrozumieniem
- ▶ Konstruowanie wypowiedzi

Metody:

- ▶ Burza pomysłów
- ▶ Praca z mapą

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki

Słownictwo:

- ▶ access to - dostęp do
- ▶ elementary school - szkoła podstawowa
- ▶ secondary school - szkoła gimnazjalna
- ▶ high school - liceum
- ▶ vocational school - szkoła zawodowa
- ▶ university - uniwersytet
- ▶ supplemental course - kurs uzupełniający

- ▶ extra-curricular activities - zajęcia pozalekcyjne
- ▶ youth exchange - wymiana młodzieżowa
- ▶ schoolmate - kolega/koleżanka ze szkoły
- ▶ to attend school - uczęszczać do szkoły
- ▶ to drop out of school - być usuniętym ze szkoły
- ▶ to obtain a certificate - otrzymać świadectwo
- ▶ to graduate from school - ukończyć szkołę
- ▶ truancy - wagarowanie
- ▶ textbook - podręcznik
- ▶ to struggle - zmagać się
- ▶ to earn - zarabiać
- ▶ to convince - przekonać
- ▶ employer - pracodawca/czyni
- ▶ cowhand - pasterz/rka krów
- ▶ addition - dodawanie
- ▶ subtraction - odejmowanie
- ▶ to represent - reprezentować

MIN

Wprowadzenie

10

0

10

Praca właściwa

25

15

35

10

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Poproś uczniów i uczennice, aby indywidualnie wypisali na kartkach ich życiowe doświadczenie związane z edukacją (np. kursy, zajęcia pozalekcyjne, kółka zainteresowań, wymiany uczniowskie itp.). Następnie przypomnij młodzieży, że są na świecie miejsca, gdzie dzieci nie mają możliwości się uczyć lub jest to bardzo utrudnione. Pokaż klasie mapę przedstawiającą stopień alfabetyzacji w poszczególnych regionach świata (załącznik nr 1).
2. Rozdaj uczniom i uczennicom karty pracy, w których zawarty jest tekst o Himalu (załącznik nr 2). Poproś, aby indywidualnie przeczytali tekst, a następnie uzupełnili go brakującymi fragmentami zdań. Kolejne zadanie polega na dopasowaniu podanych definicji do wyrazów zawartych w tekście. Wspólnie sprawdźcie odpowiedzi.

: KLUCZ:
: A) 1d, 2a, 3b, 4e, 5c
: B) a - uprising, b - bolder, c - forced, d - equivalent
3. Rozdaj uczniom i uczennicom tekst opisujący dalsze losy Himala i zwróć ich uwagę na to, że przy dużej dozie determinacji i jednoczesnym wsparciu różnych organizacji dostęp do edukacji może stać się łatwiejszy.

- 4.** Na koniec lekcji poproś uczniów i uczennice, aby wyobrazili sobie siebie jako dorosłych ludzi. Niech zapiszą zawód, jaki wykonują i jak wygląda ich życie prywatne, o czym marzą. Następnie metodą kroków w tył niech odtworzą całą ścieżkę, jaką przeszli, aby to osiągnąć (rodzaj wykonywanej pracy, skończone szkoły i kursy, wymiany, wyjazdy itp.). Osoby chętne prezentują swoją wizję, przez co młodzież dostrzega, jak wiele zależy od ich możliwości edukacyjnych. W tej części lekcji pada odpowiedź na pytanie kluczowe.

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Map: Level of literacy in different regions of the world*

Załącznik nr 2 - *Exercise: Himal's Story - Part 1*

Załącznik nr 3 - *Exercise: Himal's Story - Part 2*

Źródła:

Himal's Story: <http://bit.ly/HimalsStory>

Map of literacy: <http://bit.ly/literacyglobal>

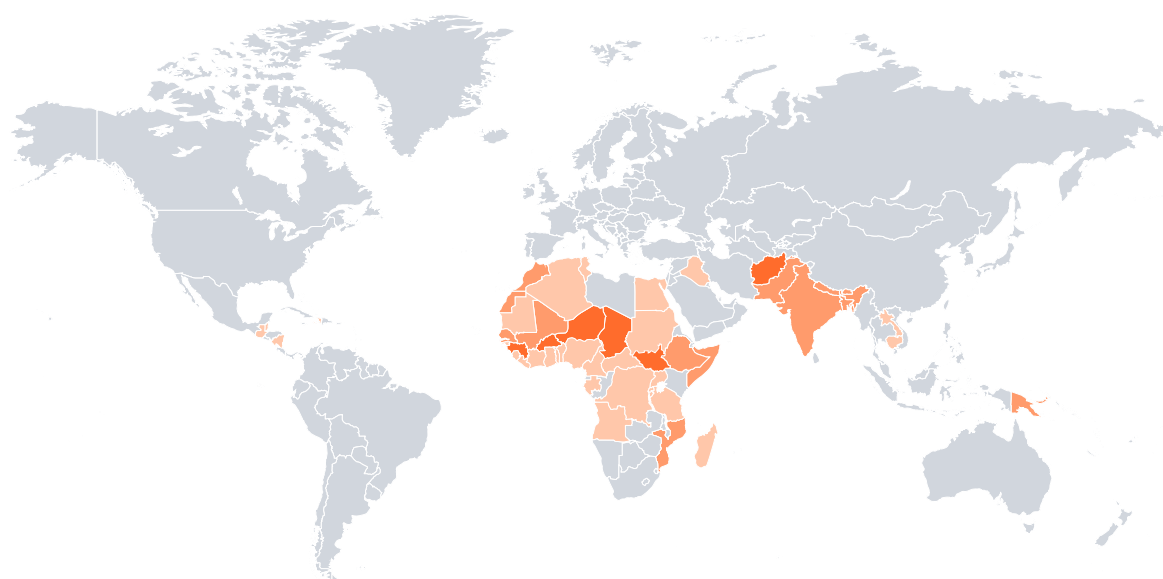
<http://dictionary.cambridge.org/>

Zestaw plansz na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju,

Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PlanszeCZR>

LEVEL OF LITERACY IN DIFFERENT REGIONS OF THE WORLD

The number of illiterate individuals has dropped significantly across the last few decades. But the numbers have not fallen in every region. The majority of women in West and South Asia as well as in Sub-Saharan Africa cannot read and write. Seventy-two percent of illiterate people over the age of 15 live in just 10 of the world's countries.

Legend: M – Male F – Female

Source: <http://bit.ly/literacyglobal>

HIMAL'S STORY

- PART 1

A) Read the text and fill in the blanks.
There is one extra sentence which doesn't fit into the text.

Himal's Story – Part 1

Himal is one of eight children in a family that struggles to earn enough money to live. To add to the small amount of money earned from the family's corn harvest, __1__ Like many other boys in eastern Nepal, Himal used to help his father by carrying loads while __2__

For Himal's family, earning money had to come first, even before sending the children to school. By the age of 14, Himal had only been to school for about a week in his entire life. __3__, rebels wanted to remove the ruler of Nepal from power. As the rebels grew stronger, Himal's father became more and more worried about his son's future. At first, the rebels tried to get young boys like Himal to join the uprising but they soon became bolder in their demands. They made a "one family one child" rule, saying that every family had to give one teenager to their army. In order to save Himal from being forced into the rebel's army, his father sent him to Biratnagar, the second largest city in Nepal. __4__ someone who works taking care of another person's home. Himal looks after his employer's cows and cleans his house for the equivalent of \$7 a month.

Some poor Nepalese families living in the country have always sent their children to work in the city. But because of the conflict, which began in 1996, many more parents are sending their children to the cities. __5__ their children will be safe from the rebels, earn more money and have a chance to go to school.

Source: <http://bit.ly/HimalsStory>

- a. his mother and sisters stayed behind to take care of the farm.
- b. In the district where Himal lived
- c. Parents hope that in the cities
- d. Himal's father spends half of the year away from home, working as a janitor.
- e. There Himal became a domestic worker,
- f. Himal was chosen to be one of five teenagers

B) Match the definitions to the proper word in the text.

- a. an act of opposition, sometimes using violence, by many people in one area of a country against those who are in power
- b. braver
- c. done against your wishes
- d. comparable

HIMAL'S STORY

- PART 2

Read the rest of Himal's story and discuss in class, what role does education play in lives of young people.

While Himal was able to evade recruitment into the rebel army by coming to Biratnagar, going to school seemed like an impossible dream until a representative from the Forum for Human Rights and Environment convinced his employer to send him to an urban out-of-school program.

These days, Himal manages all his domestic chores and cowhand duties, goes to class and attends his club activities. Himal's face visibly lights up when he is with his friends. He has just completed his first 10 months of education and is already reading, writing, and doing basic addition and subtraction. He is looking forward to studying more and continuing his education. He dreams of becoming a banker.

Himal, it turns out, is also a performer. A play that he and other children from the child workers' club prepared for the International Day Against Child Labour won them first place in a competition organised by the International Labour Organization (ILO) in Biratnagar. Last summer, Himal was chosen to be one of five teenagers representing Nepal in the Young People's Festival in South Korea, where he performed traditional Nepali dances and met other young people from 32 countries.

Source:<http://bit.ly/HimalsStory>

5. PRAWNICZKA CZY STOLARZ – CZY TO MA ZNACZENIE? A LAWYER OR A CARPENTER – DOES IT REALLY MATTER?

AUTORKA: AGNIESZKA SPORYSIAK

Uczniowie i uczennice zastanawiają się nad alternatywnymi ścieżkami swojej kariery, czytając o różnych wymiarach współpracy z państwami globalnego Południa. Ćwiczą formułowanie wypowiedzi i utrwalają konstrukcje przyszłe, takie jak *Future Simple* czy *be going to*.

5. PRAWNICZKA CZY STOLARZ – CZY TO MA ZNACZENIE?

A LAWYER OR A CARPENTER – DOES IT REALLY MATTER?

Zagadnienia:

- ▶ Zrównoważony rozwój
- ▶ Ubóstwo
- ▶ Konsumpcja i produkcja

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jak poprzez wybór swojego zawodu możemy wpływać na otaczający nas świat?

Cele zajęć:

- ▶ Poznasz różne zawody oraz aktywności, które można w ich ramach podejmować.
- ▶ Zrozumiesz, jak osobiste wybory mogą wpływać na rzeczywistość i życie innych ludzi.
- ▶ Odpowiesz na pytanie dotyczące twoich planów na przyszłość.

Podstawa programowa dla szkoły podstawowej:

- ▶ Klasy VII, VIII: I.1,2,3,4,5, 7,14, IV.4,6, V.4,6, VIII.1

Zagadnienia językowe:

- ▶ Konstruowanie wypowiedzi
- ▶ Konstrukcja przyszła *Future Simple*
- ▶ Konstrukcja przyszła *be going to*

Metody:

- ▶ Praca z tekstem
- ▶ Burza pomysłów

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki

Słownictwo:

- ▶ eco-friendly – przyjazny

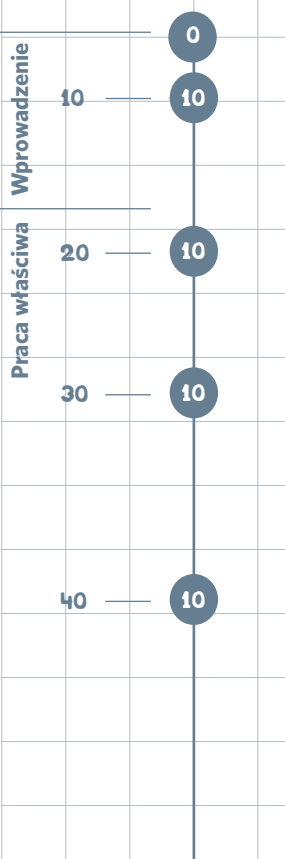
- środowisku
- ▶ sustainable development – zrównoważony rozwój
- ▶ to volunteer – wykonywać pracę wolontarystyczną
- ▶ objective – obiektywny
- ▶ available – dostępny
- ▶ resistant – odporny
- ▶ to poach – kłusować
- ▶ logging – wycięcie lasu
- ▶ to promote – promować
- ▶ policy – zasada polityczna
- ▶ to benefit – korzystać
- ▶ global interdependencies – globalne powiązania
- ▶ global education – edukacja globalna
- ▶ overfishing – przeławianie
- ▶ endangered species – zagrożone gatunki

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- ▶ 1 Koniec z ubóstwem
- ▶ 3 Równość płci
- ▶ 12 Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

MIN

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Zapisz na tablicy frazę *MY CAREER* i poproś uczniów i uczennice aby podali pomysły swoich przyszłych zawodów. Skorzystaj z gotowej listy zawodów (załącznik nr 1). Młodzież prezentuje swoje pomysły, rozpoczynając zdania od wyrażen podanych pod listą.
2. Zapisz wybrane zdania na tablicy i przypomnij na ich podstawie zasady tworzenia konstrukcji przyszłych.
3. Zapytaj, kto z klasy jest pewny wyboru swojego przyszłego zawodu, a kto się waha. Na tej podstawie podziel uczniów i uczennice na dwie grupy: zdecydowanych i niezdecydowanych. Zadaj kilku osobom z grupy pierwszej pytanie: *Who are you going to be in the future?* Uczniowie i uczennice odpowiadają według wzoru: *I'm going to be a...* . Postąp podobnie z grupą drugą, zadając pytanie: *Who will you be in the future?* Pozwól uczniom i uczennicom odpowiedzieć wg wzoru: *I think I will be a...* .
4. Następnie powiedz młodzieży, że niezależnie od przyszłego zawodu, każdy z nas ma szansę wpływać na to, jak wygląda świat. Zachęć uczniów i uczennice, aby uzupełnili swoje opinie dodatkową informacją na temat znaczenia danego zawodu w perspektywie globalnej, według wzoru: *I am going to be a ... because I can ...* (załącznik nr 1). W tej części lekcji pada odpowiedź na pytanie kluczowe.

5. Rozdaj uczniom i uczennicom krótkie mini dialogi z pytaniami o to, kim będą w przyszłości (załącznik nr 2). Młodzież ćwiczy mini-dialogi ustnie w parach.

Tę lekcję lub pracę domową można dodatkowo urozmaicić wykorzystując nowe technologie, np. tworzenie mówiących awatarów. Więcej informacji na ten temat można znaleźć w materiale Marty Florkiewicz-Borkowskiej "Avatarowe szaleństwo": <http://bit.ly/Avatary>

PRACA DOMOWA:

1. Podaj przykłady trzech niewymienionych na lekcji zawodów, których przedstawiciele i przedstawicielki mogą wpływać na otaczający świat. Krótko uzasadnij swój wybór.

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: Professions and their role in changing the world*

Załącznik nr 2 - *Exercise: Who will you be in the future? - Dialogues*

PROFESSIONS AND THEIR ROLE IN CHANGING THE WORLD

Read the list and build sentences using the useful phrases provided below.

aktor/ka	actor/actress	perform in films showing the diversity of the countries of the Global South
antykwarium/ka	bookseller	save paper by selling second-hand books
architekt/ka	architect	design energy-saving houses made of eco-materials
bibliotekarz/rka	librarian	recommend books which educate people about important issues and other regions of the world
biolog/żka	biologist	make people aware of species which need protection
chirurg/żka	surgeon	volunteer in the Global South, e.g. for Doctors Without Borders
cieśla/cieślina	carpenter	use wood only from local forests which are dedicated for the purpose of cutting
dentysta/ka	dentist	volunteer in the Global South, e.g. for Doctors Without Borders
lekarz/lekarka	doctor	promote healthy diet of local products which impact the environment less
drukarz/rka	printer	use only recycled paper from certified sources
dziennikarz/rka	journalist	present objective facts that educate people about other regions of the world
ekonomista/ka	economist	promote economic solutions which benefit the poor, not only the rich people
rolnik/czka	farmer	use only eco-friendly ways of farming to not pollute the environment
tłumacz/ka	translator	translate texts from less known cultures and promote them among communities in Europe
fotograf/ka	photographer	be objective, take photos combating stereotypes about people and regions of the world
fotoreporter/ka	photojournalist	be objective, present information about events important for the society
pan/pani domu	house husband/ wife	use eco-friendly products for cleaning, healthy, local and seasonal food for cooking, save water and electricity, borrow appliances instead of buying new ones
inżynier/ka	engineer	design appliances and constructions which are energy-saving or resistant to natural disasters and make them available to people who need them
jubiler/ka	jeweller	make jewellery from local materials found in Europe, use products coming from certified, legal sources
kosmetyk/czka	beautician	use eco-friendly, natural cosmetics
sklepiarz/rka	shop owner	sell mainly locally produced goods
kwiaciarz/rka	florist	use only seasonal flowers which grow locally
leśniczy/a	forester	preserve the forest from poachers and illegal logging
pisarz/rka	writer	write about global problems and suggest possible solutions
nauczyciel/ka	teacher	teach about the global interdependencies (global education) and possible ways to act for a better world
muzyk/czka	musician	compose and perform songs about important issues and mobilise people to act on them
podróżnik/czka	traveller	travel to places facing serious problems or implement interesting solutions and make people aware of them on a blog
rybak/czka	fisherman/woman	prevent overfishing of endangered species
polityk/czka	politician	promote policies that benefit people and the environment
projektant/ka mody	fashion designer	promote recycled materials and/or fabric, promote reusing old clothes
rysownik/czka	cartoonist	present important issues in their drawings
szewc/czyni	shoemaker	save materials by repairing shoes so that people don't need to buy new ones
trener/ka	coach	volunteer in the Global South, e.g. for Sports Without Borders, empower young women to improve their social status through sports (like in the organization Skateistan)

USEFUL PHRASES:

- I will be a ..., - I'm going to be a ...
- I can be a ..., - I think I will be a ...

WHO WILL YOU BE IN THE FUTURE? - DIALOGUES

In pairs build your own dialogues using constructions provided below.

Will you be a doctor?

- a. Yes, I will.
- b. I think I will.
- c. No, I won't
- d. Definitely not.

Will you be a fashion designer?

- a. Yes, I think I may be a fashion designer in the future.
- b. Yes, I hope I will help people to...
- c. No, I don't want to.
- d. I don't intend to.

What kind of job do you think you will have in the future?

- I think I will be _____

Who are you going to be when you are an adult?

- I am going to be _____

Are you going to be a politician?

- a. Yes, I am
- b. Sure, definitely.
- c. No, I'm not.
- d. No, never.

6. FAIRTRADE – O CO CHODZI? *FAIRTRADE* – *WHAT IS IT* *ALL ABOUT?*

AUTORKA: MAGDALENA REWERS

Podczas zajęć uczniowie i uczennice dowiadują się, czym jest sprawiedliwy handel i system Fairtrade. Ponadto podczas lekcji młodzież doskonali umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstu zawartego w oglądanym przez nich filmie.

S

6. FAIRTRADE - O CO CHODZI?

FAIRTRADE - WHAT IS IT ALL ABOUT?

Zagadnienia:

- ▶ Konsumpcja i produkcja
- ▶ Żywność i rolnictwo
- ▶ Globalny rynek i handel międzynarodowy

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jak sprawiedliwy handel wpływa na życie ludzi w różnych częściach świata?

Cele zajęć:

- ▶ Wyjaśnisz pojęcia: „Fairtrade”, „produkty Fairtrade”, „wioski Fairtrade”.
- ▶ Wskażesz, jakie znaczenie ma współpraca ludności z różnych części świata z organizacjami promującymi sprawiedliwy handel.

Podstawa programowa dla szkoły podstawowej:

- ▶ Klasa VIII: I.6,7,11,12,13,14, II.1,2,3,4,5, III.1,4,5, IV.2,3, VII.3, VIII.1,2,3, IX.1,2

Zagadnienia językowe:

- ▶ Czytanie ze zrozumieniem
- ▶ Idiomy

Metody:

- ▶ Burza pomysłów
- ▶ Praca z filmem

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca grupowa

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki
- ▶ Kopia filmu

Słownictwo:

- ▶ alternative – alternatywne
- ▶ approach – podejście
- ▶ conventional – konwencjonalne
- ▶ trade – handel
- ▶ partnership – współpraca, partnerstwo
- ▶ consumer – konsument/ka
- ▶ deal – umowa, porozumienie
- ▶ improved – ulepszone
- ▶ terms – warunki
- ▶ opportunity – okazja
- ▶ powerful – potężny
- ▶ reduce – zredukować
- ▶ everyday – codzienny
- ▶ to sow – siał

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- ▶ 8 Wzrost gospodarczy i godna praca
- ▶ 12 Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

MIN

Wprowadzenie

5

10

Praca właściwa

15

35

40

Podsumowanie

45

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Przynies do klasy produkty takie jak banan, pomarańcza, kawa, kwiat, herbata, podkoszulek bawełniany. Zapytaj uczniów i uczennice, co te produkty mogą mieć ze sobą wspólnego. Wyjaśnij, że zarówno te przyniesione, jak i wiele innych są wytwarzane w odległych częściach świata, a coraz częściej można je kupić w ramach sprawiedliwego handlu.

2. Pokaż uczniom i uczennicom symbol Fairtrade i zapytaj, czy wiedzą co on oznacza. Jeśli nie wiedzą, rozdaj krótki tekst wyjaśniający czym jest Fairtrade (załącznik nr 1).

3. Rozdaj karty pracy z idiomami dotyczącymi przyniesionych przez siebie produktów (załącznik nr 2) i poproś uczniów i uczennice, aby w parach połączyli zdania z ich znaczeniem. Wspólnie sprawdźcie odpowiedzi.

! KLUCZ: 1c, 2a, 3e, 4b, 5d

4. Zapowiedz, że za moment obejrzyjecie film dotyczący jednego z przyniesionych produktów – bawełny. Rozdaj karty pracy (załącznik nr 3), na których znajdują się pytania typu prawda/fałsz. Włącz film i poproś młodzież o wypełnienie karty pracy. Jeśli będzie miała problem z udzieleniem odpowiedzi na jakies pytania, zaznacz, że pokażesz fragmenty filmu ponownie.

! Link do filmu „On the Trail of Fairtrade Cotton”: <http://bit.ly/videoFTcotton>

5. Po zakończeniu oglądania filmu poproś uczniów i uczennice, aby porównali swoje odpowiedzi, a następnie wspólnie skorygujcie błędy.

! KLUCZ: 1 - T, 2 - T, 3 - F, 4 - T, 5 - T, 6 - T, 7 - F

6. Uczniowie i uczennice w parach wypisują po trzy przykłady tego, jak sprawiedliwy handel wpływa na życie ludzi w różnych częściach świata. Ochotnicy i ochotniczki odczytują odpowiedzi na forum. W tej części lekcji pada odpowiedź na pytanie kluczowe.

PRACA DOMOWA:

1. Przeprowadź ankietę wśród rodziny, czy wiedzą, czym jest sprawiedliwy handel. Opowiedz im, czego dowiedziałeś/aś się na dzisiejszej lekcji.
2. Dowiedz się, czy istnieją krytyczne opinie na temat Fairtrade.

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: Introducing Fairtrade*

Załącznik nr 2 - *Exercise: Idioms and their meaning*

Załącznik nr 3 - *Exercise: On the Trail of Fairtrade Cotton – True or False?*

Załącznik nr 4 - *Transcript of the movie „On the Trail of Fairtrade Cotton”*

Źródła:

www.fairtrade.net

Film „On the Trail of Fairtrade Cotton”: <http://bit.ly/videoFTcotton>

Polecane materiały:

Joanna Kostrzewa scenariusz zajęć „Porozmawiajmy o sprawiedliwym handlu i etycznej modzie. Wywiad - ćwiczenia redakcyjne”, w: „Edukacja globalna na zajęciach języka polskiego w szkole podstawowej”, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018: <http://bit.ly/CEOHandelModa>

Scenariusz "Drugie życie dzinsów" z publikacji "Edukacja globalna na plastyce i zajęciach artystycznych w gimnazjum", Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015, aktualizacja 2019: <http://bit.ly/DrugieZycieDzinsow>

Strona Fundacji „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” - Fairtrade Polska: <https://www.fairtrade.org.pl/>

Zestaw plansz na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PlanszeCZR>

ZAŁĄCZNIK NR 1 – EXERCISE

INTRODUCING FAIRTRADE

Read the text and explain Fairtrade in your own words.

Fairtrade is an alternative approach to conventional trade and is based on a partnership between producers and consumers. Fairtrade offers producers a better deal and improved terms of trade. This allows them the opportunity to improve their lives and plan for their future. Fairtrade offers consumers a powerful way to reduce poverty through their everyday shopping.

When a product carries the FAIRTRADE mark it means the producers and traders have met Fairtrade Standards. Producers receive more money (enough to provide for their living and often also for their children's education), the environment is not being damaged in the process of production and part of the income will be invested in improving the living standards of the community (e.g. building a school, or a hospital, or buying new machines).

ZAŁĄCZNIK NR 2 – EXERCISE

IDIOMS AND THEIR MEANING

Match each sentence with its meaning.

Sentence	Meaning
1. Nobody likes Sue. She always cottons up to teachers.	a. completely different
2. You can't compare Kate and Joe – they're like apples and oranges.	b. to try to pay attention to what's going on
3. Visiting museums, Kate said, was not her cup of tea.	c. to flatter or fawn on someone in hopes of favourable treatment
4. Wake up and smell the coffee!	d. to become very angry
5. My dad will go bananas if he sees the kitchen in this state.	e. not one's choice or preference

ON THE TRAIL OF FAIRTRADE COTTON - TRUE OR FALSE?

Watch the film. Then write TRUE or FALSE next to each sentence.

1. 2.5 billion people make their living from agriculture. _____
2. Cooperation with Fairtrade makes cotton producers more aware of different qualities of cotton. _____
3. Fairtrade buyers buy all grades of cotton. _____
4. Producers don't get regular salaries. _____
5. If people want to build, e.g. hospital or school, they have to decide together. _____
6. The situation of school children improved as there were no longer problems with buying school materials. _____
7. The women's position in community is still really bad because they don't have equal rights. _____

7. ILE KOSZTUJE TWOJA KOSZULA? *HOW MUCH DOES YOUR SHIRT COST?*

AUTORKA: MONIKA RYRYCH

Zajęcia mają na celu przybliżenie przyczyn katastrofy w Rana Plaza w Bangladeszu w kwietniu 2013 roku oraz ukazanie reakcji świata na tę katastrofę. Uczniowie i uczennice dowiadują się o warunkach pracy w fabrykach odzieży w Bangladeszu, a jednocześnie ćwiczą tworzenie strony biernej.

7. ILE KOSZTUJE TWOJA KOSZULA?

HOW MUCH DOES YOUR SHIRT COST?

Zagadnienia:

- ▶ Władza polityczna, demokracja i prawa człowieka
- ▶ Zrównoważony rozwój
- ▶ Konsumpcja i produkcja

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ W jakich warunkach produkowane są nasze ubrania?

Cele zajęć:

- ▶ Zrozumiesz, dlaczego ubrania są produkowane w krajach globalnego Południa.
- ▶ Dowiesz się, dzięki czemu w krajach globalnej Północy można kupić niedrogie ubrania.

- ▶ Poznasz działania na rzecz poprawy warunków pracy w fabrykach ubrań w krajach globalnego Południa.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasa VIII: I.1-2, 4, 7-9, 14, III.2, 4, IV.2, 4, 6-8, VI.3-4, IX.1-2, X, XII

Zagadnienia językowe:

- ▶ Strona bierna

Metody:

- ▶ Praca z tekstem
- ▶ Dyskusja
- ▶ Burza pomysłów

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne:

- ▶ Załączniki

Słownictwo:

- ▶ agreement – porozumienie
- ▶ average – przeciętny
- ▶ collapse – zawalić się
- ▶ compensation – odszkodowanie
- ▶ condition – warunek
- ▶ industry – przemysł
- ▶ introduce – wprowadzić w życie
- ▶ living wage – płaca minimalna pozwalająca na przeżycie
- ▶ profit – zysk
- ▶ violence – przemoc

MIN

Wprowadzenie

5

Praca właściwa

8

23

25

30

0

5

3

15

2

5

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Poproś uczniów i uczennice, żeby wymienili kraje, w których produkowane są ich ubrania. Zapytaj, ile kosztuje koszulka w przeciętnym sklepie. Czy ta cena wydaje się wszystkim wystarczająca, żeby pokryć koszty produkcji, transportu, magazynowania, reklamy, wynagrodzenia dla sprzedawców itp.?
2. Zapytaj młodzież, czy pamięta doniesienia z mediów na temat warunków pracy w fabrykach odzieży, zwłaszcza tych zagranicznych. Jeśli tak, to jakie były jej odczucia.
3. Następnie poproś uczniów i uczennice o odczytanie na głos tekstu dotyczącego katastrofy w Rana Plaza w Dhace, która wydarzyła się w kwietniu 2013 roku (załącznik nr 1). Na forum klasy odpowiedzcie na pytania do tekstu.
4. Zapytaj młodzież, czy jej zdaniem podniesienie stawki godzinowej o 50 centów (czyli kilka centów od koszulki) mogłoby wpłynąć na poprawę sytuacji. Następnie opowiedz im o postulatach Muhammada Yunusa.

! *Muhammad Yunus (Pokojowa Nagroda Nobla 2006) proponuje utworzenie funduszu, który gwarantowałby podniesienie minimalnej pensji w Bangladeszu. Twierdzi, iż podniesienie stawki godzinowej o 50 centów dla osób zatrudnionych w fabrykach nieznacznie wpłynie na cenę produktu, natomiast znacznie wpłynie na jakość ich życia: bezpieczeństwo pracy, emerytury i renty, opiekę zdrowotną, mieszkanie, zdrowie i edukację dzieci.*

5. Przejdź do części gramatycznej i przypomnij zasadę tworzenia strony biernej.

Podsumowanie	40	10
	45	5

6. Poproś uczniów i uczennice, aby w tekście zaznaczyli zdania wykorzystujące stronę bierną (załącznik nr 1). Następnie poproś o wykonanie ćwiczenia polegającego na przekształcaniu zdań (załącznik nr 2). Wspólnie odczytajcie odpowiedzi.

7. Poproś uczniów i uczennice, żeby zapisali w zeszytach dokończenie zdania: *Today during class I have learned ...*

PRACA DOMOWA:

1. Dowiedz się, którzy polscy producenci produkujący swoje ubrania w Rana Plaza wypłacili odszkodowania ofiarom katastrofy i ich rodzinom.

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: How much does your shirt cost?*

Załącznik nr 2 - *Exercise: Change into passive (Present Simple and Past Simple)*

Źródła:

Artykuł „Tyle naprawdę kosztuje Twoja koszula. Tragedia w Bangladeszu wywołuje dyskusje o współczesnym niewolnictwie”: <http://bit.ly/twojakoszula>

Artykuł „H&M i Tesco uczą się na tragedii z Bangladeszu. Wielkie marki sprawdzą warunki pracy azjatyckich robotników”: <http://bit.ly/warunkipracy>

Publikacja „Globalna Praca – Globalna Solidarność”

(<http://bit.ly/gpracagsolidarnosc>), str. 45

Zestaw plansz na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PlanszeCZR>

HOW MUCH DOES YOUR SHIRT COST?

Read the text and in class answer the questions below.

Do you know how much your shirt costs? It turns out that a shirt produced in the USA is \$13.22 (where \$7.47 are the costs of production) but if the shirt is made in Bangladesh it costs just \$3.72 (22 cents are the costs of production). With the absence of basic health and safety standards cost of work is low. No wonder big companies moved their production to Bangladesh. In this country the clothing industry brings the government annual profits of \$22 billion.

On April 23, 2013 in the capital of Bangladesh, Dhaka, Rana Plaza, a clothing factory collapsed, killing 1129 people, mostly young women. The building was made of poor materials and it was originally planned to be a 5 storey. However, it was illegally extended to 8 storeys. Moreover, the owner installed heavy machines which caused vibrations. It was the biggest catastrophe of its kind in years.

In Rana Plaza, the most popular chain companies made their clothes. After the tragedy, more than a million people from around the world protested against dangerous work conditions in the clothing factories of Bangladesh. As a result, many corporations decided to take care of security in their Bangladeshi factories. Less than a month after the collapse, over 50 clothing manufacturers signed an agreement about fire protection and security in Bangladesh. However, only five companies decided to pay financial compensation to the injured women. Many women who were injured lost their hands or legs in a catastrophe - some of them broke their spines which made it impossible for them to work in future. However the example of Rana Plaza shows that international solidarity can have a real impact on a situation of work forces in countries of Global South and there is still a lot to be done.

The average day in a factory in China or in Bangladesh lasts 10-12 hours, but sometimes it is even prolonged to 16 hours. The average worker in a clothing factory is an uneducated 16-20 year old from a small village. The workers in the clothing industry in Bangladesh earn 40% of a living wage. People work in very dangerous conditions: the halls are crowded without safety standards, there is no access to good ventilation. Sometimes even basic protection means, for example gloves or glasses, are not given to the workers. There are however non-governmental organizations that try to influence manufacturers to improve working conditions in the clothing industry. One of the best known is Clean Clothes Campaign. You can learn more about what they do and how to join them on their web page.

QUESTIONS:

- ▶ Why did big companies move their production to Bangladesh?
- ▶ Is the clothing industry profitable because of production in Bangladesh?
- ▶ What happened in Rana Plaza on April 23, 2013?
- ▶ Who were the main casualties?
- ▶ What were the reasons of the tragedy?
- ▶ What was people's reaction around the world to the catastrophe?
- ▶ Were the international protests successful?
- ▶ How many companies decided to pay financial compensations to the victims?
- ▶ What are the average working conditions in clothes factories in Bangladesh?

CHANGE INTO PASSIVE (PRESENT SIMPLE AND PAST SIMPLE)

A) Change into passive (Present Simple)

Example: They make shoes in China.
Shoes are made in China.

▶ European and American companies sew clothes in Bangladesh.

▶ Only some companies control their factories in Bangladesh.

▶ One of the brands pays \$1 million in compensation to the victims' families.

▶ A company devotes half a million dollars for anti-fire security every year.

▶ Clean Clothes Campaign monitors the work conditions in Bangladesh and Cambodia.

B) Change into passive (Past Simple)

▶ Many international brands introduced a new security agreement in May 2013.

▶ Big companies moved their production to Bangladesh.

▶ The collapsed building killed 1129 people.

▶ A company signed the agreement.

8. SPORT DLA KOBIET *SPORTS FOR WOMEN*

AUTOR: BOGUMIŁ FILIPIUK

Ćwiczenie ma na celu przybliżenie młodzieży niektórych dyscyplin sportowych i kobiet w nich uczestniczących. Młodzież zapoznaje się z tekstami mówiącymi o roli sportu w walce kobiet o swoje prawa w społeczeństwie, ćwicząc przy tym czytanie ze zrozumieniem.

Zagadnienia:

- ▶ Władza polityczna, demokracja i prawa człowieka
- ▶ Różnorodność i stosunki międzykulturowe

Czas trwania:

- ▶ 20 minut

Cele ćwiczenia:

- ▶ Dowiesz się, jaki związek może mieć sport z walką o prawa kobiet.

- ▶ Podasz nazwy niektórych sportów.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasy VI, VII, VIII: I.1, 4, 14, III.1, III.4, IV.6-8, VI.4-5, 14

Zagadnienia językowe:

- ▶ Czytanie ze zrozumieniem

Środki dydaktyczne i materiały:

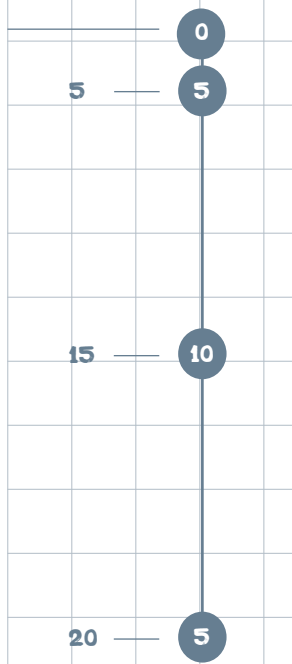
- ▶ Załącznik

Słownictwo:

- ▶ kidnapped - porwany przez porywaczy
- ▶ concerned - zatroskany/a
- ▶ independent - niezależny/a
- ▶ confident - pewny/a siebie
- ▶ race car - samochód wyścigowy
- ▶ Middle East - Bliski Wschód
- ▶ taboo - temat tabu
- ▶ to forbid - zabronić
- ▶ army veteran - weteran/ka wojenny/a

MIN

PRZEBIEG ĆWICZENIA:

1. Poinformuj uczniów i uczennice, że ćwiczenia, którą będą wykonywali, dotyczą kobiet w sporcie. Zadaj pytania:

- ▶ *What sports are women good at?*
- ▶ *What famous sportswomen do you know?*
- ▶ *What are your favourite sports for girls?*
- ▶ *What sports would you like to do?*

2. Rozdaj karty pracy z tekstami dotyczącymi roli sportu w transformacji pozycji społecznej kobiet (załącznik nr 1). Zadanie polega na wstawieniu w luki słów w odpowiedniej formie, a później dopasowaniu nagłówków do odpowiednich tekstów. Młodzież wykonuje zadanie indywidualnie lub w parach. Odczytajcie odpowiedzi na forum klasy.

KLUCZ

- 1) a.** 1. women, 2. junior, 3. subjects, 4. their, **b.** 1. nearest, 2. dangerous, 3. beaten, 4. their, **c.** 1. done 2. her 3. gets, **d.** 1. friends 2. the fastest 3. countries 4. first, **e.** 1. stopped 2. won 3. to, **f.** 1. ride, 2. forbidden, 3. After, 4. social
- 2) a-5, b-7, c-8, d-1, e-3, f-6**

3. Po zakończeniu ćwiczenia zapytaj uczniów i uczennice:

- ▶ *What sports are women good at?*
- ▶ *What do you think about women on bikes?*
- ▶ *Can sport transform the role of women in society?*
- ▶ *Are there sports which are reserved only for men?*

Załącznik:

Załącznik nr 1 - *Exercise: How sport is changing the lives of women of the world*

Źródła:

- Artykuł „How Bikes Prevent Rape and Empower Girls in Rural Cambodia“: <http://bit.ly/BikesCambodia>
- Artykuł „Meet the Badass Speed Sisters - Palestine's First All Women's Racing Team“: <http://bit.ly/RacingPalestine>
- Artykuł „40 Years After Title IX, the Playing Field Still Isn't Level“: <http://bit.ly/WFootballUSA>
- Artykuł „Bicycles: Making good women go bad since the 1800s“: <http://bit.ly/bikingissue>
- Blog <https://mountain2mountain.wordpress.com/>

HOW SPORT IS CHANGING THE LIVES OF WOMEN OF THE WORLD

1) Read the texts below and fill in the gaps with the provided words, adjusting them to the correct form. In each case there is one extra word which doesn't fit to the text.

a. Heading: _____

Words: junior, woman, subject, they, who

The wheel changed the course of human history and now a bicycle can change the life of 1. _____ developing countries. Girls given bikes in 2. _____ high school finish universities and end studies in 3. _____ such as law, economics, pedagogy, rural development and nursing. They change not only their own lives but also the future of 4. _____ families.

b. Heading: _____

Words: they, near, dangerous, big, beat

In Cambodia, many girls finish only primary school because the 1. _____ secondary school is too far to go on foot. Furthermore, this walk is 2. _____. Girls walking alone can be kidnapped or 3. _____, the aggression is alarming and parents are very concerned about letting 4. _____ girls walk alone to school.

c. Heading: _____

Words: get, do, she, take

"I think [the bicycle] has 1. _____ more to help women than anything else in the world. It gives a woman a feeling of freedom and independence. The moment she takes 2. _____ seat she knows nothing bad can happen to her unless she 3. _____ off her bicycle - away she goes, the picture of a free, independent and confident woman."

Susan B. Anthony

d. Heading: _____

Words: friend, one, fast, country, do

Marah is a race car driver. She and her brave 1. _____ from Palestine started driving a race car around her city. The girls compete with each other for the title of 2. _____ woman. They want to show that women can compete with men in Palestine and other 3. _____. Together they are the 4. _____ all-women motor racing team in the Middle East—the "Speed Sisters".

e. Heading: _____

Words: stop, to, win, go

In the USA the Women's Professional Soccer league was 1. _____, becoming the second women's pro soccer league to be closed in the past 10 years. The American female team 2. _____ the silver medal in the World Cup and they hoped 3. _____ start in the Olympics.

f. Heading: _____

Words: after, ride, social before, forbid

Members of the Afghan women cycling team are the first women to 1. _____ bikes in Afghanistan. This is possible thanks to support of the Mountain2Mountain organisation. These women are breaking one of the last taboos in the country, where they are 2. _____ to do sports. Now they are preparing for the 2020 Olympics. 3. _____ four years of working in Afghanistan, M2M will start their first program in the United States, helping young women and female army veterans. The bike is a vehicle for 4. _____ and cultural justice everywhere.

2) Put the headings listed below with the appropriate paragraphs.

HEADINGS:

1. Female drivers	5. A change in life
2. Bicycles for boys and girls	6. Afghan National Cycling Team
3. Football not for women	7. Risks of walking alone
4. A gift from America	8. Free on two wheels

9. CO WIESZ O WODZIE? *WHAT DO YOU KNOW ABOUT WATER?*

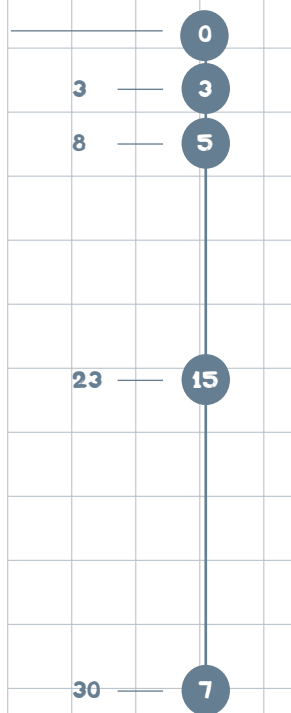
AUTORKA: ANNA HENTEL

Ćwiczenie ma na celu zobrazowanie uczniom i uczennicom danych statystycznych dotyczących dostępu do bezpiecznej wody i sanitariatów na świecie. Biorąc udział w zabawie, będą mieli szansę przypomnieć oraz utrwalić sobie wymowę różnego rodzaju liczebników.

<p>10. CO WIESZ O WODZIE? WHAT DO YOU KNOW ABOUT WATER?</p>	<p>Zagadnienia:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Zasoby naturalne ▶ Zdrowie 	<p>Zagadnienia językowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Liczebniki ▶ Formułowanie wypowiedzi ▶ Rozumienie ze słuchu 	<p>Caribbean, the others, people who practise open defecation</p>
	<p>Czas trwania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ 30 minut 	<p>Środki dydaktyczne i materiały:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Załącznik 	<p>Słownictwo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ access – dostęp ▶ to consist of – składać się z ▶ developed countries – kraje rozwinięte
	<p>Cele ćwiczenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Dowiesz się, ile osób na świecie ma dostęp do wody. ▶ Opiszysz sytuację dostępu do wody na świecie, używając określonych liczebników. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ kartki A4 z napisami: sea water, fresh water, water, organic and non-organic elements, people with access to safe water and sanitation, people without access to safe water and sanitation, people with access to proper sanitation, people without access to proper sanitation, developed countries, Africa, Asia, Latin America and 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ open defecation – defekacja poza sanitariatem ▶ safe water – woda pitna, bez barwy, zapachu i szkodliwych mikroorganizmów ▶ proper sanitation – właściwe warunki sanitarne
	<p>Podstawa programowa dla szkoły podstawowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Klasy VII, VIII: I.11, I.13, I.14, III.1, III.4, VIII.1, VIII.2, VIII.3, IX.1, IX.2 		<p>Cele Zrównoważonego Rozwoju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ 6 Czysta woda i warunki sanitarne

PRZEBIEG ĆWICZENIA:

1. Poproś uczniów i uczennice o zapisanie słownie po angielsku liczebników: 3, 13, 17, 25, 35, 44, 60, 75, 124, 299, 345, 657, 768.
2. Przypomnij klasie liczebniki powyżej 1000 oraz wartości procentowe.
3. Wyjaśnij młodzieży zasady zabawy:
  - ▶ Cała klasa stanowi 100%.
  - ▶ W zależności od liczebności grupy, 1 osoba stanowi określona liczbę procentową, np. w grupie 25 osób 1 osoba to 4%, w grupie 15 osób 1 osoba to w przybliżeniu 7%.
  - ▶ Na każdym etapie zabawy, zadaj pytanie dotyczące udziału procentowego, np. jaki procent osób na świecie ma toaletę w domu (załącznik nr 1).
  - ▶ Za każdym razem, kiedy zadasz pytanie, wywieś w widocznym miejscu kartki opisujące kategorie, których dotyczy pytanie (Środki dydaktyczne i materiały). To ułatwi organizację przestrzeni.
  - ▶ Uczniowie i uczennice ustalają między sobą odpowiedź i dzielą się na grupy, które odzwierciedlają ich ustalenia.
  - ▶ Na podjęcie decyzji i właściwe ustawienie się uczniowie i uczennice mają 1 min.
  - ▶ Po upływie minuty poproś chętną osobę o wyjaśnienie odpowiedzi grupy.
  - ▶ Następnie podaj prawidłowy udział procentowy.
4. Podsumuj ćwiczenie, pytając uczniów i uczennice o wrażenia z zabawy: *What surprised you most? Why is access to water and sanitation important?*

| Dostęp do wody i sanitariatów (access to water and sanitation) to warunek zdrowego życia. Woda to podstawa naszego funkcjonowania, ale też źródło chorób, nawet śmiertelnych. Zatrucia wodą prowadzą do opuszczania dni szkolnych, czy nieobecności w pracy. Dostęp do czystej, pitnej wody dla wielu ludzi na świecie to wciąż przywilej.

| W dbaniu o higienę i zapobieganiu przenoszeniu wielu chorób pomagają korzystanie z sanitariatów. Niewłaściwe warunki sanitarne to największe źródło chorób na świecie. Dlatego korzystanie z toalet, mycie rąk i właściwe oczyszczanie wody są konieczne w zapobieganiu rozprzestrzenianiu chorób. Według ONZ 3 na 10 osób nie ma dostępu do bezpiecznej wody pitnej, a 6 na 10 nie ma dostępu do bezpiecznych urządzeń sanitarnych. Problem ten został uznany przez społeczność międzynarodową za kluczowy i wpisany w Agendzie 2030 ONZ jako 6. Cel Zrównoważonego Rozwoju.

| Więcej na temat Celów:

| <http://www.un.org.pl/>

| <http://globalna.ceo.org.pl/cele-zrównoważonego-rozwoju>

FACTS ABOUT ACCESS TO WATER AND SANITATION

Fresh and sea water make up all the water in the world. Make two groups to show this proportion (1st group – the amount of fresh water, 2nd group – the amount of sea water in the world)

ANSWER: fresh water 2,5% and sea water 97,5%

A human body consists of water, organic and non-organic elements. Make 2 groups to show this proportion (1st group – how much water is there in a human body, 2nd group – the other elements)

ANSWER: water around 70%, organic and non-organic elements around 30%

There are around 7 billion people in the world. Part of them live without access to safe water. Make 2 groups to show this proportion (1st group – people without access to safe water, 2nd group – with access to safe water)

ANSWER: people with access to safe water 89%, people without access to safe water 11%

There are around 7 billion people in the world. Part of them live without access to proper sanitation. Make 2 groups to show this proportion (1st group – people without access to proper sanitation, 2nd group – with access to proper sanitation)

ANSWER: people with access to proper sanitation 64,3%, people without access to proper sanitation 35,7% (2,5 billion)

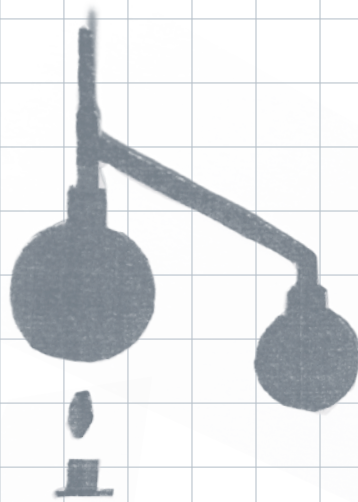
768 million people live without access to safe water. Make 4 groups to show on which continents/in which parts of the world they are (1st group – developed countries, 2nd group – Asia, 3rd group – Africa, 4th group – Latin America and Caribbean)

ANSWER: Developed countries – 1,3% (10 million), Africa – 44,9% (345 million), Asia – 51,6% (396 million), Latin America and Caribbean – 2,2% (17 million)

Although the number of people who still practice open defecation decreased, it is still quite a big number. Make 2 groups to show this proportion. (1st group – people who practise open defecation, 2nd group – people who don't)

ANSWER: people who practise open defecation – 15,7% (1,1 billion), people who don't practise open defecation – 84,3%

10. JAK ZBUDOWAĆ DESTYLATOR WODY? *HOW DO YOU BUILD A WATER STILL?*

AUTORKA: BOGUMIŁ FILIPIUK

Ćwiczenie ma na celu przybliżenie uczniom i uczennicom tego, w jaki sposób ludzie z globalnego Południa radzą sobie z brakiem dostępu do wody pitnej. Uczniowie i uczennice ćwiczą rozumienie instrukcji i poleceń na przykładzie prostego destylatora wody.

11. JAK ZBUDOWAĆ DESTYLATOR WODY?

HOW DO YOU BUILD A WATER STILL?

Zagadnienia:

- ▶ Zasoby naturalne
- ▶ Zdrowie

Czas trwania:

- ▶ 30 minut

Cele ćwiczenia:

- ▶ Dowiesz się, jak w prosty sposób zbudować destylator wody.
- ▶ Opiszysz sytuację dostępu do wody pitnej w niektórych częściach świata.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasy VI, VII, VIII: I.12-13, II.1, III.4, IV.2-3, 6, IX.1-2

Zagadnienia językowe:

- ▶ Rozumienie poleceń

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki
- ▶ Kubek
- ▶ 100 ml wody pitnej
- ▶ Szklana miska
- ▶ Sól

- ▶ Folia plastikowa
- ▶ Mały kamień

Słownictwo:

- ▶ to earn – zarabiać
- ▶ well – studnia
- ▶ to contain – zawierać
- ▶ impossible – niemożliwy/a
- ▶ transparent – przezroczysty/a
- ▶ plastic wrap – folia
- ▶ bowl – miska
- ▶ to pour – nalewać
- ▶ edge – krawędź
- ▶ to distill – destylować

MIN

0

8

8

23

15

30

7

PRZEBIEG ĆWICZENIA:

1. W słoneczny dzień poproś uczniów i uczennice o zapoznanie się z historią na temat dostępu do wody pitnej na świecie (załącznik nr 1). Przygotuj roztwór wody zmieszanej solą i poproś o spróbowanie jej przez uczniów i uczennice. Zadaj pytania pomocnicze: *Do you like this water? Why can't Sana drink this water? Can she do anything about it?*
2. Powiedz uczniom i uczennicom, że brak dostępu do wody pitnej uniemożliwia ugotowanie jedzenia. Poinformuj również klasę, że problem ten da się rozwiązać za pomocą tanich i efektywnych rozwiązań technologicznych, takich jak destylator wody, który zbudujecie zgodnie z instrukcją (załącznik nr 2).
3. Podsumuj ćwiczenie pytając uczniów i uczennice o wrażenia: *What surprised you most? Why is access to fresh water so important?*

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: Salty water - the story*

Załącznik nr 2 - *Exercise: How do you build a water still?*

Źródło:

Publikacja „Wzór na rozwój. Nauki ścisłe odpowiadają na wyzwania współczesności”, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2013 (https://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/ceo_wzor_na_rozwoj_4.pdf)

Schemat desalinacji solarnej: <https://scienceillustrated.com.au/blog/in-the-mag/do-it-yourself-science-projects-make-your-own-solar-desalination-plant/>

Zestaw plansz na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/PlanszeCZR>

ZAŁĄCZNIK NR 1 – EXERCISE

SALTY WATER – THE STORY

Sana lives in Sri Lanka and she is a farmer. She earns 12 000 rupees a month (about 600 zlotys) and she has to support her whole family on that. Like many other people from her village, the main problem for her is getting fresh water, which she finds in a well located two kilometers away. Although, she lives near the coast and there is plenty of water in the sea, this water contains salt and thus it is impossible to drink.

ZAŁĄCZNIK NR 2 – EXERCISE

HOW DO YOU BUILD A WATER STILL?

Read the instructions below and construct a simple water still.

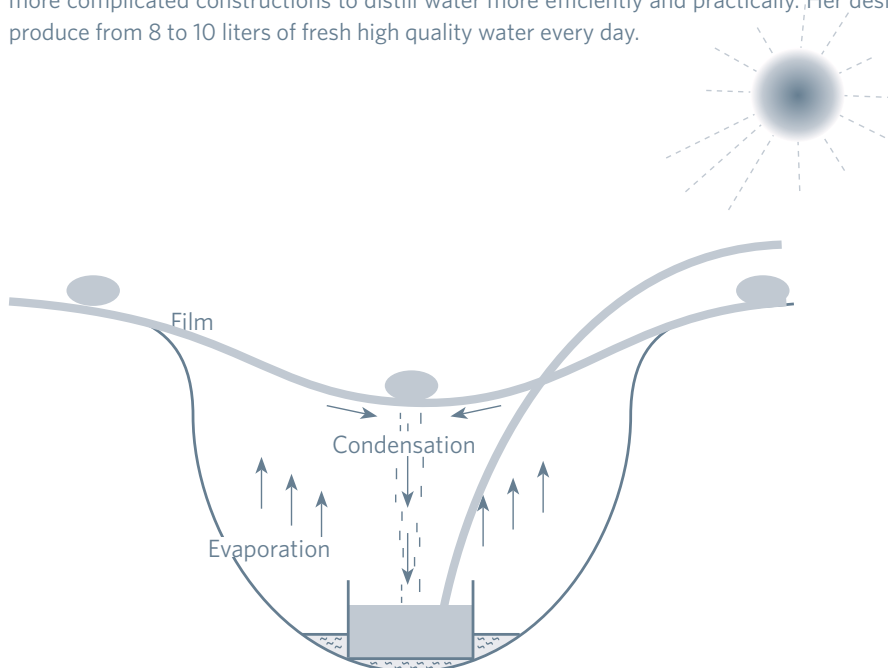
What will you need?

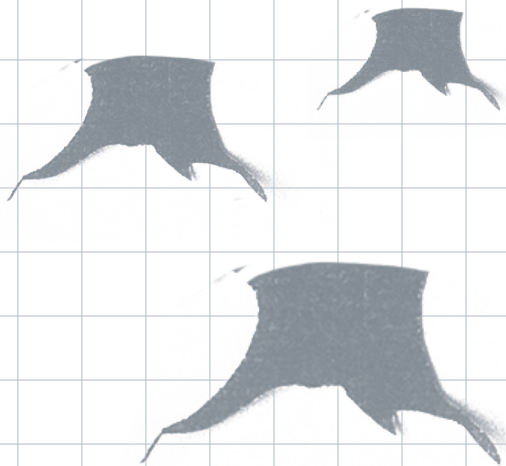
- ▶ A cup
- ▶ 100 ml of drinking water
- ▶ Some salt
- ▶ A transparent bowl
- ▶ Plastic wrap
- ▶ A small rock
- ▶ A sunny day

Instructions:

1. Wash the cup and clean the bowl (you will drink from them).
2. Mix the water with salt and pour it into the bowl (not more than 100 ml).
3. Put the cup inside the bowl (remember that the cup should be a bit smaller than the bowl).
4. Cover the bowl with the plastic wrap, press it on the edges.
5. Place a small rock in the middle of the plastic, above the cup.
6. Find a sunny place and leave the solar still for about 15 minutes.
7. Uncover the plastic wrap and take a sip of the water from the cup.

Note: This design produces only a small quantity of water. Sana in Sri Lanka uses much larger and more complicated constructions to distill water more efficiently and practically. Her design can produce from 8 to 10 liters of fresh high quality water every day.

11. WYLESIANIE: MYŚL GLOBALNIE, DZIAŁAJ LOKALNIE *DEFORESTATION: THINK GLOBAL, ACT LOCAL*

AUTORKA: AGNIESZKA SPORYSIAK

Młodzież zapoznaje się z zagadnieniem wycinania lasów na świecie i uzmysławia sobie wpływ wylesiania na stan lokalnego i globalnego środowiska naturalnego. Wprowadzając I okres warunkowy można jasno pokazać te zależności.

S

**12. WYLESIANIE:
MYŚL GLOBALNIE,
DZIAŁAJ
LOKALNIE
DEFORESTATION:
THINK GLOBAL,
ACT LOCAL**

Zagadnienia:

- ▶ Zrównoważony rozwój
- ▶ Zasoby naturalne
- ▶ Żywność i rolnictwo

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jakie są przyczyny i skutki wycinania lasów?

Cele zajęć:

- ▶ Dowiesz się, jakie funkcje pełnią lasy w naszym życiu codziennym.
- ▶ Zrozumiesz związek między przedmiotami codziennego użytku a wycinaniem lasów.
- ▶ Wyjaśnisz, jakie skutki niesie ze sobą nadmierne wycinanie lasów.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasy VII, VIII: I.13, II.1, 5, III.4, 6, IV.3, 6, 8, VI.4

Zagadnienia językowe:

- ▶ I okres warunkowy

Metody:

- ▶ Burza pomysłów
- ▶ Mapa myśli
- ▶ Kolokacje
- ▶ Praca z materiałem ikonograficznym

Formy pracy:

- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki

Słownictwo:

- ▶ deforestation - wylesianie
- ▶ logging - wycięcie lasu
- ▶ soil - ziemia, gleba
- ▶ vegetation - wegetacja
- ▶ habitat - środowisko, miejsce zamieszkania
- ▶ flood - powódź

- ▶ species - gatunek
- ▶ biodiversity - bioróżnorodność
- ▶ erosion - erozja
- ▶ global warming - globalne ocieplenie
- ▶ greenhouse effect - efekt cieplarniany
- ▶ to evaporate - wyparować
- ▶ to release - wyzwolić, wypuścić
- ▶ emission - emisja
- ▶ carbon dioxide - dwutlenek węgla
- ▶ to accelerate - przyspieszyć
- ▶ to plant - zasadzić
- ▶ to run off - uciekać
- ▶ litter - śmieci
- ▶ ironworks - huta
- ▶ charcoal - węgiel drzewny
- ▶ incumbent - beneficjent/ka

MIN

0

5

Wprowadzenie

5

10

Praca właściwa

15

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Podziel klasę na czteroosobowe grupy. Każda grupa ma 3 minuty, żeby stworzyć listę funkcji, jakie spełnia las. Grupy po kolei odczytują po jednej funkcji. Wygrywa grupa, która ma najwięcej pomysłów. Możesz zapisywać te pomysły na tablicy w formie mapy myśli. W ramach podsumowania przypomnij, że lasy to zielone płuca ziemi, chronią przed powodzią, ochładzają klimat, zapewniają żywność i miejsce do życia roślinom, zwierzętom i grzybom. Są też źródłem przyjemności i zasobów naturalnych dla ludzi.
2. Zawieś na tablicy zdjęcie buldożerów wycinających lasy i rozdaj grupom obrazki pokazujące różne produkty i zjawiska (załącznik nr 1). Poproś, aby grupy kolejno przedstawiły swoje pomysły na to, jaki jest związek między wycinaniem lasów a tym, co przedstawia obrazek. W razie potrzeby podaj prawidłową odpowiedź. W tej części lekcji pada odpowiedź na pytanie kluczowe.

KLUCZ:

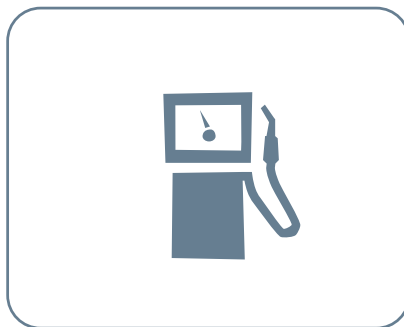
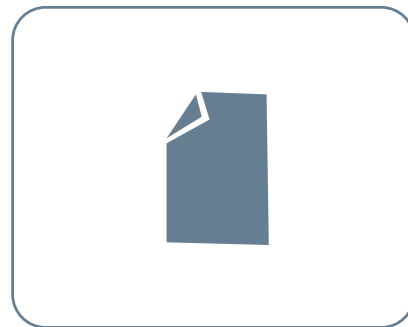
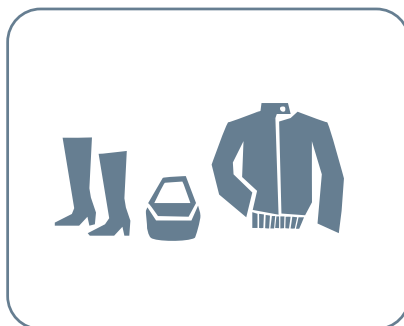
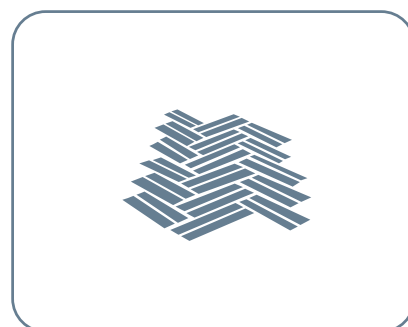
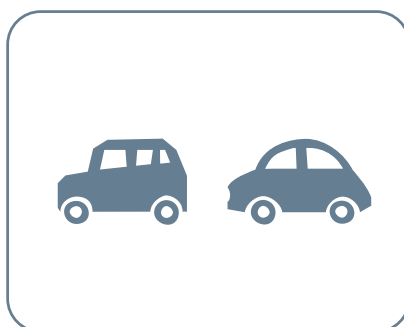
- ▶ meble drewniane - meble produkowane są z drewna, a te wykonywane z luksusowych odmian występujących w lasach deszczowych często trafiają do krajów globalnej Północy,
- ▶ auto - w hutach stali wytapianej do produkcji samochodów wykorzystywane są ogromne ilości węgla drzewnego, który jest produkowany w procesie wycinania i spalania drzew, także w lasach deszczowych,
- ▶ drewniana podłoga - podłogi wykonane z luksusowych odmian drzew występujących w lasach deszczowych trafiają przede wszystkim do krajów globalnej Północy,
- ▶ miasto - lasy są wycinane pod budowę nowych osiedli i dróg dojazdowych,
- ▶ buty, torebka, skórzana kurtka - skóry krów i cieląt wykorzystywane w produkcji galanterii to często produkt uboczny hodowli bydła na mięso - pod tę hodowlę wycinane są lasy,
- ▶ złoto i diamenty - lasy są wycinane pod kopalnie minerałów,

EVERYDAY PRODUCTS - DRIVERS OF DEFORESTATION

What is the connection between the pictures below and deforestation? Discuss in groups.

COMMON PHRASES RELATED TO FORESTS AND ENVIRONMENTAL PROTECTION

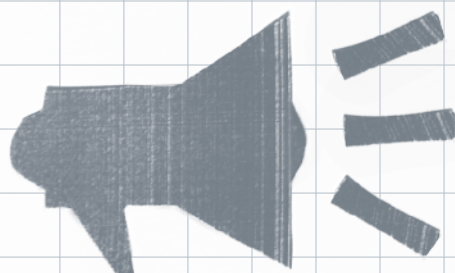
Connect the words to make commonly used phrases.

1. greenhouse	a. litter
2. global	b. gases
3. release	c. soil
4. plant	d. deforestation
5. carbon	e. new trees
6. erosion of	f. warming
7. drop	g. harmful substances
8. emission of	h. habitat
9. natural	i. effect
10. accelerate	j. dioxide

THE ROLE OF FORESTS

Connect the parts to make whole sentences.
Different combinations are possible and correct.

1. The climate will change,	A. if trees won't protect human settlements from rising water.
2. The soil will not be very productive in the future,	B. if there are fewer trees around us that clean it.
3. There will be more floods,	C. if they breathe polluted air.
4. The animals won't have a place to live,	D. if we cut trees and don't plant new ones for them to live in.
5. The air will be more polluted,	E. if we leave so much area of the ground with no trees and unprotected.
6. People will fall ill more easily with lung diseases,	F. if trees do not absorb carbon dioxide.
7. Future generations won't see many wild species in their natural habitat,	G. if the rain forests are destroyed.
8. The company cuts down trees,	H. if it wants to extract coal, gold or diamonds.
9. The companies won't make huge profit,	I. if they don't have any possibility to hunt or pick fruits from the forest.
10. Many people will lose their source of food and income,	J. if the consumers don't buy some of the luxury goods which are made using rare types of wood.

12. CO BY SIĘ STAŁO, GDYBYŚMY NADAL...? *WHAT WOULD HAPPEN IF WE STILL...?*

AUTORKA: ANNA HENTEL

Dzięki lekcji uczniowie i uczennice rozumieją, dlaczego świat jest siatką wzajemnych zależności oraz jakie działania można podejmować, aby przyczynić się do zmian na lepsze. W trakcie utrwalania II okresu warunkowego będą mieli okazję poznać konsekwencje wspólnych i indywidualnych działań.

13. CO BY SIĘ STAŁO, GDYBYŚMY NADAL...?

WHAT WOULD HAPPEN IF WE STILL...?

Zagadnienia:

- ▶ Zrównoważony rozwój

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jaki może być wpływ naszych działań na sytuację na świecie?

Cele zajęć:

- ▶ Dowiesz się, jakie wyzwania globalne istnieją na świecie.
- ▶ Opisziesz, jakie działania możesz podjąć, aby poprawić sytuację naszej planety.
- ▶ Wymienisz niektóre powiązania globalne.

Podstawa programowa dla szkoły podstawowej:

- ▶ Klasa VIII:
I.1,2,12,13,14, II.1,2,3,5, IV.2,3, V.3, VI.11, VII.11, IX.1,2

Podstawa programowa dla szkoły ponadpodstawowej:

- ▶ I.13,14, II.5,7, III.4,7, IV.8,9,10, V.9,10,11,12, VIII.3,4, IX.1,2

Zagadnienia językowe:

- ▶ II okres warunkowy

Metody:

- ▶ Praca z tekstem

Formy pracy:

- ▶ Praca w grupach
- ▶ Praca w parach
- ▶ Praca ze słownikiem

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki
- ▶ Słownik

Słownictwo:

- ▶ challenge - wyzwanie
- ▶ armed conflicts - konflikty zbrojne
- ▶ terrorism - terroryzm
- ▶ poverty - ubóstwo
- ▶ hunger - głód
- ▶ malnutrition - niedożywienie
- ▶ diseases - choroby
- ▶ overpopulation - przeludnienie
- ▶ air pollution - zanieczyszczenie powietrza
- ▶ water/soil contamination

- zanieczyszczenie wody/gleby

- ▶ greenhouse effect - efekt cieplarniany
- ▶ climate change - zmiana klimatu
- ▶ deforestation - wylesianie
- ▶ ozone depletion - ubytek warstwy ozonowej
- ▶ acid rain - kwaśny deszcz
- ▶ oil spill - wyciek ropy
- ▶ natural disaster - katastrofa naturalna
- ▶ poaching - kłusownictwo
- ▶ lorry - ciężarówka
- ▶ health care - opieka zdrowotna
- ▶ glacier - lodowiec
- ▶ to increase - wzrastać
- ▶ to melt - topnieć

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- ▶ 1-17

MIN

Wprowadzenie

3

Praca właściwa

15

20

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Zapytaj uczniów i uczennice, co według nich oznacza pojęcie *global village* i dlaczego stosuje się takie sformułowanie w stosunku do naszej planety.
2. Zapisz na tablicy hasło: *GLOBAL VILLAGE*. Poproś uczniów i uczennice, żeby podali przykłady w języku angielskim problemów, z jakimi zmagają się świat. Jeśli młodzież ma problemy z nazwaniem ich po angielsku, podziel ich na 4-osobowe grupy i rozdaj każdej pocięte hasła wraz z wyjaśnieniami (załącznik nr 1). Odczytajcie rozwiązanie na forum klasy.
3. Uświadom klasie, że problemy są m.in. wynikiem określonych zachowań człowieka i że są ze sobą powiązane, a także że istnieją sposoby, aby im zaradzić. Organizacja Narodów Zjednoczonych zawarła zadania dla całej ludzkości w "Agendzie 2030", których wykonanie przysłuży się całemu światu. Zadania te składają się na Cele Zrównoważonego Rozwoju. Każdy z nas ma wpływ na ich realizację. Poproś uczniów i uczennice o przypomnienie konstrukcji, która opisuje mało prawdopodobne wydarzenia, które mogłyby nastąpić, gdyby został spełniony określony warunek.

Przykład globalnej współzależności: w krajach globalnej Północy promowana jest wysoka konsumpcja dóbr materialnych, w tym ubrań. → Podaż na ubrania jest duża, więc marki odzieżowe dążą do zwiększenia produkcji. → Żeby móc zwiększyć produkcję minimalnym kosztem, jest ona przenoszona do krajów globalnego Południa, gdzie koszty pracy są niższe. → W krajach globalnego Południa powstaje wiele fabryk odzieżowych, które zatrudniają wiele osób, ale warunki pracy są ciężkie, a płace niewielkie.

30

10

40

10

45

5

W ten sposób dążenie do zwiększenia standardu życia w krajach globalnej Północy prowadzi do łamania praw pracowniczych w krajach globalnego Południa. Więcej informacji o Celach Zrównoważonego Rozwoju:

Platforma społeczna ONZ, "Cele Zrównoważonego Rozwoju": <http://un.org.pl>

Zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>

4. Rozdaj każdej osobie w klasie po jednym fragmencie pociętej kartki, na której znajdują się początki i końce zdań. Poproś, aby osoby połączyły się w pary, tworząc poprawne zdania warunkowe (załącznik nr 2). Uczniowie i uczennice odczytują zdania na głos, a następnie próbują ustawić je w odpowiedniej kolejności, aby pokazać konsekwencje postępowania człowieka. Jeśli osób w klasie jest więcej niż 20, wydrukuj i rozetnij dwie kopie załącznika. Może się zdarzyć, że powstaną grupy 3-osobowe. W tej części lekcji pada odpowiedź na pytanie kluczowe.

5. Pracując w parach uczniowie i uczennice układają zdania w II okresie warunkowym z podanych wyrażen (załącznik nr 3).

6. Poproś uczniów i uczennice o dokończenie w zeszytach zdania: *To make the world a better place I can....*

PRACA DOMOWA:

1. Napisz krótki apel do mieszkańców miasta o podjęcie działań na rzecz środowiska, zaczynający się od słów: *We are living in a global village of the world. Everybody is responsible for its future. We are on the threshold of big problems, so...*

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: Global problems and their definitions*

Załącznik nr 2 - *Exercise: What would happen if we...? Part 1*

Załącznik nr 3 - *Exercise: What would happen if we...? Part 2*

GLOBAL PROBLEMS AND THEIR DEFINITIONS

armed conflicts	when people fight using weapons
terrorism	violent action threatening ordinary citizens for political purposes
poverty	large number of people being extremely poor
hunger/malnutrition	being weak and in bad health from having too little food
diseases	what makes people ill
overpopulation	too many people in the world for available resources
air pollution	bad quality of the air that we breathe
water and soil contamination	harmful substances getting into soil and water
global warming	average temperature of Earth getting higher
climate change	changing weather patterns
deforestation	cutting down trees in large quantity
ozone depletion	ozone disappearing from the stratosphere
acid rain	rain water which is mixed with chemical compounds
oil spills	when a lot of oil leaks into the water
natural disaster	natural weather occurrence which causes destruction
poaching	illegal killing or capturing of wild animals

WHAT WOULD HAPPEN IF WE...? – PART 1

If we stopped using lorries to transport food,	the emission of CO ₂ wouldn't increase.
If the emission of CO ₂ didn't increase,	it wouldn't make the climate warmer.
If the climate didn't become warmer,	the glaciers wouldn't melt.
If the glaciers didn't melt,	the sea levels wouldn't rise.
If the temperature didn't rise,	some areas wouldn't get less rain whereas some wouldn't be flooded.
If the climate didn't change,	there wouldn't be more natural disasters.
If there weren't droughts,	there wouldn't be a limited access to clean water.
If there wasn't less rain,	it wouldn't become drier.
If there wasn't limited access to clean water,	there wouldn't be more diseases.
If there weren't more diseases,	we wouldn't spend so much money on health care.

WHAT WOULD HAPPEN IF WE...? – PART 2

Construct sentences in Second Conditional.

1. take action immediately – our world/not have bigger problems

---

2. big companies/stop contaminating lakes and rivers with chemicals – fish species/survive

---

3. stop buying souvenirs made of endangered species – poachers/not kill them

---

4. stop cutting down the trees – be more oxygen to breathe and less CO₂ in the atmosphere

---

5. stop using aerosols – ozone hole/not get bigger

---

6. ride a bike to school – live in a cleaner city

**13. PIĘKNE ZMAGANIA
– POKOJOWA
NAGRODA NOBLA
*A BEAUTIFUL
STRUGGLE
– THE NOBEL
PEACE PRIZE***

AUTORKA: ANNA HENTEL

Podczas zajęć uczniowie i uczennice poznają krótką historię Pokojowej Nagrody Nobla oraz biografie jej laureatów i laureatek. Ćwicząc czytanie ze zrozumieniem życiorysów zastanowią się, czy warto walczyć o swoje ideały oraz czy dobro ogółu bywa ważniejsze od dobra indywidualnego człowieka.

S

**14. PIĘKNE ZMAGANIA
- POKOJOWA
NAGRODA NOBLA**
**A BEAUTIFUL
STRUGGLE
- THE NOBEL
PEACE PRIZE**

Zagadnienia:

- ▶ Władza polityczna, demokracja i prawa człowieka
- ▶ Pokój i konflikty na świecie

Czas trwania:

- ▶ 45 minut

Pytanie kluczowe:

- ▶ Jakie znaczenie we współczesnym świecie ma Pokojowa Nagroda Nobla?

Cele zajęć:

- ▶ Dowiesz się, czym jest Pokojowa Nagroda Nobla.
- ▶ Wymienisz przykładowych laureatów i laureatki Pokojowej Nagrody Nobla oraz kraje ich pochodzenia.
- ▶ Zrozumiesz, dlaczego niektórzy przedkładają dobro ogółu nad dobro indywidualne.

Związek z podstawą programową:

- ▶ Klasy VII, VIII: I.1, 9, 12, III.4, IV.8

Zagadnienie językowe:

- ▶ Czytanie ze zrozumieniem

Metody:

- ▶ Dyskusja
- ▶ Burza pomysłów

Formy pracy:

- ▶ Praca indywidualna
- ▶ Praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki
- ▶ Mapa świata
- ▶ Pinezki/magnesy

Słownictwo:

- ▶ armed conflict - konflikt zbrojny
- ▶ to award - przyznać
- ▶ to receive - otrzymać
- ▶ to announce - ogłosić
- ▶ exception - wyjątek

- ▶ except for - z wyjątkiem
- ▶ to fight - walczyć
- ▶ violence - przemoc
- ▶ civil/human rights - prawa obywatelskie/ człowieka
- ▶ to assassinate - zamordować
- ▶ to found - ufundować, zakładać
- ▶ life imprisonment - dożywocie
- ▶ to sentence - skazać
- ▶ to release - uwolnić
- ▶ to abuse - nadużywać
- ▶ poverty - ubóstwo
- ▶ hunger - głód
- ▶ judge - sędzia/sędzina
- ▶ to prohibit - zabronić
- ▶ authorities - władze
- ▶ to struggle for - walczyć o
- ▶ loan - pożyczka
- ▶ to set up a business - założyć firmę
- ▶ to achieve - osiągnąć
- ▶ equal benefits - takie same korzyści
- ▶ safety - bezpieczeństwo

MIN

Wprowadzenie

Praca właściwa

3

10

20

35

40

0

3

7

10

15

5

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

- 1.** Zapisz na tablicy: *NOBEL PEACE PRIZE*. Zapytaj uczniów i uczennice, co wiedzą na temat tej nagrody.
- 2.** Poproś młodzież o przeczytanie krótkiego fragmentu dotyczącego Pokojowej Nagrody Nobla (załącznik nr 1), a następnie wspólnie odpowiedzcie na pytania pod tekstem.
- 3.** Poproś uczniów i uczennice, aby wymienili nazwiska przykładowych laureatów i laureatek Pokojowej Nagrody Nobla, a następnie zaznaczyli je na mapie. Następnie zwróć uwagę młodzieży na to, że nagrody te trafiały nie tylko do pojedynczych osób, lecz również organizacji czy instytucji i również zaznaczcie je na mapie (załącznik nr 2).
- 4.** Rozdaj w klasie kopie krótkich notek o laureatach i laureatkach Pokojowej Nagrody Nobla i poproś młodzież o uzupełnienie tabelki (załącznik nr 3 i załącznik nr 4).
- 5.** Poleć uczniom i uczennicom, aby szybko znaleźli w tekstach informacje, skąd pochodzą te postaci i umieścili ich nazwiska (ewentualnie zdjęcia) na mapie świata (załącznik nr 5). Podsumujcie pracę na forum klasy.

6. Zapytaj uczniów i uczennice o ich odczucia po zapoznaniu się z krótkimi informacjami o laureatach i laureatkach Pokojowej Nagrody Nobla. Możesz zadać pytania pomocnicze. W tej części pada odpowiedź na pytanie kluczowe.
- ▶ *Why did they receive the Nobel Peace Prize?*
  - ▶ *What do they have in common?*
  - ▶ *Why were most of them imprisoned?*
  - ▶ *How do such people affect the rest of the world?*
  - ▶ *Can their actions result in a change in the way people think? How?*
  - ▶ *What meaning does the prize have for the world today?*
  - ▶ *Is it important to oppose injustice?*

PRACA DOMOWA:

1. Zastanów się, komu ty przyznałbyś/abyś Pokojową Nagrodę Nobla i napisz dlaczego.

Załączniki:

Załącznik nr 1 - *Exercise: The Nobel Peace Prize*

Załącznik nr 2 - *Nobel Peace Prize laureates - Organizations*

Załącznik nr 3 - *Exercise: Profiles of the Nobel Peace Prize laureates*

Załącznik nr 4 - *Exercise: Profiles of the Nobel Peace Prize laureates - The chart*

Załącznik nr 5 - *Nobel Peace Prize laureates - Individuals*

Źródło:

<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/>

ZAŁĄCZNIK NR 1 – EXERCISE

THE NOBEL PEACE PRIZE

Read the passage and answer the questions below.

The Nobel Peace Prize is one of the five Nobel Prizes created by Alfred Nobel, who invented dynamite. Until 2014 the members of the Norwegian Nobel Committee awarded the Peace Prize to 128 Nobel Laureates since 1901. It is announced in the autumn every year with some exceptions. They have not given the prize on 19 occasions, for example during World Wars I and II. All other Nobel Prizes are awarded in Stockholm, Sweden, but the Nobel Peace Prize is awarded in Oslo, Norway, where the laureates receive the Nobel Medal, Nobel Diploma and a cheque in the presence of the King of Norway. The Nobel Peace Prize goes to the person who helps to keep friendship between nations, opposes wars and armed conflicts and promotes peace in the world.

QUESTIONS:

- ▶ Who created the Nobel Peace Prize?
- ▶ Who awards the Nobel Peace Prize?
- ▶ How long has it been given?
- ▶ How many people and organizations have received the Nobel Peace Prize?
- ▶ Where is it awarded?
- ▶ Who can receive the Nobel Peace Prize?

ZAŁĄCZNIK NR 2

NOBEL PEACE PRIZE LAUREATES – ORGANIZATIONS

United Nations, New York

European Union, Brussels

Doctors Without Borders, Geneva

Amnesty International, London

UNICEF, New York

The International Committee of the Red Cross, Geneva

PROFILES OF THE NOBEL PEACE PRIZE LAUREATES

Read the profiles of the selected Nobel Peace Prize laureates.

Martin Luther King was born in 1929 and was killed in 1968. He was an American clergyman and activist, who fought against racism, poverty and war, especially against the Vietnam War. During his lifetime he organised many different protests but without violence. He was extremely famous for his speeches, one of which – *I have a dream* – helped to focus the US government on civil rights. He was so engaged in the African-American Civil Rights Movement that even after receiving the Nobel Peace Prize in 1964, as of then the youngest man in the history of the prize, he donated the money for this purpose. After he was assassinated on April 4, 1968 in Memphis, Tennessee, many more people protested against violence.

Born in 1918 **Nelson Mandela** was a politician, who became the first black president of South Africa from 1994 until 1999. As a student he lived in Johannesburg, where he started engaging into anti-colonial politics. Together with his friends he founded the Youth League which started a new era of leaders in South Africa. At the beginning Mandela organised non-violent protests which then changed into violent campaigns against the white government of South Africa. As a result, he was arrested and sentenced to life imprisonment. After spending over 27 years in prison, he was released in 1990 due to several international demands. During his lifetime he introduced laws against abusing human rights, focusing on charitable work in combating poverty and HIV/AIDS. He died on December 5, 2013 as an activist honoured with a big number of prizes, including the 1993 Nobel Peace Prize.

Shirin Ebadi is an Iranian lawyer who became the first female judge in the history of Iran. After the Iranian revolution in 1979 in which it was claimed that Islam prohibits women from becoming judges, she was not able to practice as a lawyer. For her lifetime she has been fighting against abuse of women and children as well as acting for democracy and civil rights for which she was awarded the Nobel Peace Prize in 2003. Since 2009 she has been living abroad (in the UK) like many other Iranians who are against the regime. She figures in a list of 100 most influential women of all time.

Liu Xiaobo is a Chinese writer and human rights activist, who called for a change in Chinese political system, which is based on communist one-party regime. For the first time he protested against China's one-party system as a student and was sentenced to two years in prison. Since then he has fought for a more democratic China. In 2009 he was sentenced again to 11 years imprisonment for constant complaining about the state authorities. In 2010 he received the Nobel Peace Prize for his struggle for human rights. China censored the news about the award and Liu Xiaobo was not able to attend the award ceremony in Norway.

Muhammad Yunus is a Bangladeshi economist who developed a concept of microcredits – loans given to poor people wishing to set up their own business. He co-founded Yunus Social Business – Global Initiatives to solve social problems around the world. In 2006 he received the Nobel Peace Prize for combating extreme poverty.

Wangari Maathai, a Kenyan environmental and political activist, was born in 1940 and died in 2011. During her lifetime she campaigned for equal benefits for women. She founded Green Belt Movement, which resulted in creating new jobs, especially for women in nurseries. At the same time by the campaign of planting trees she opposed widening the deserts which led to increasing the level of poverty and hunger. She became the first African woman to receive the Nobel Peace Prize in 2004 for her activities.

Born in 1972 **Leymah Gbowee** is a Liberian peace activist who united women of different religions. In 2002 she organised a women's peace movement that helped bring an end to the Liberian Civil War (thousands of women dressed in white were gathering to sing and pray for peace to stop the tyranny of Charles Taylor) and then helped elect Ellen Johnson-Sirleaf as the first female head of state in Africa. Leymah Gbowee was awarded the Nobel Peace Prize together with Ellen Johnson-Sirleaf and Tawakkul Karman for non-violent fight for the safety of women and women's rights in 2011.

PROFILES OF THE NOBEL PEACE PRIZE LAUREATES - THE CHART

Based on the texts from Exercise: Profiles of the Nobel Peace Prize Laureates, fill out the table below.

NAME	NATIONALITY	WHEN AWARDED THE NOBEL PRIZE	ACTIVITY
Martin Luther King			
Nelson Mandela			
Shirin Ebadi			
Liu Xiaobo			
Muhammad Yunus			
Wangari Maathai			
Leymah Gbowee			

NOBEL PEACE PRIZE LAUREATES – INDIVIDUALS

Martin Luther King

Muhammad Yunus

Liu Xiaobo

Nelson Mandela

Leymah Gbowee

Wangari Maathai

Shirin Ebadi

KWESTIONARIUSZ EWALUACJI MATERIAŁÓW

Zachęcamy do skorzystania z krótkiego kwestionariusza, który pomoże Państwu dokonać ewaluacji zajęć przeprowadzonych na podstawie materiałów zawartych w niniejszej publikacji. Wypełniony kwestionariusz mogą Państwo przesłać do nas mailem (globalna@ceo.org.pl) lub pocztą; mogą go Państwo także wypełnić bezpośrednio na stronie internetowej: <http://bit.ly/EwaluacjaMaterialow>. Będziemy wdzięczni za wszelkie uwagi i komentarze.

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej,
ul. Noakowskiego 10/1, 00-666 Warszawa, z dopiskiem „W świat z klasą”

Informacje o osobie testującej oraz grupie:

Imię i nazwisko:

E-mail:

Adres szkoły/institucji:

Tytuł publikacji oraz scenariusza/ćwiczenia/projektu:

Liczebność grupy:

Rodzaj zajęć, na których przetestowano materiał: lekcja przedmiotowa/koło zainteresowań/inne (jakie?):

Przygotowanie do prowadzenia zajęć:

Ile czasu wymagało przygotowanie się do zajęć na podstawie wykorzystanego materiału?

Czy przygotowując się do prowadzenia zajęć sięgał Pan/Pani do innych materiałów niż zawarte w niniejszej publikacji? Jeśli tak – po jakie?

Prowadzenie:

W jakim stopniu udało się Panu/Pani zrealizować cele i poszczególne elementy wykorzystanego materiału? Jeśli jakiś cel lub element nie został zrealizowany, prosimy o wskazanie go i uzasadnienie.

Jakie elementy materiału szczególnie się sprawdziły, a jakie okazały się trudne do realizacji bądź niezrozumiałe? Dlaczego?

Reakcje uczniów i uczennic:

W jakim stopniu uczniowie/uczennice zaangażowali się w zajęcia przeprowadzone na podstawie zaproponowanego materiału?

Czy treści zawarte w materiale wymagały dodatkowego wyjaśnienia? Jeśli tak, to które?

Dodatkowe uwagi:

„W świat z klasą” to polska edycja międzynarodowego projektu „Global Issues – Global Subjects” realizowanego przez konsorcjum 10 organizacji, którego liderem jest Centrum Edukacji Obywatelskiej. Celem projektu jest systematyczne włączanie wątków edukacji globalnej, Celów Zrównoważonego Rozwoju i trudnych zagadnień globalnych: migracji, zmiany klimatu oraz równości płci do nauczania przedmiotowego w klasach IV-VIII szkoły podstawowej oraz wsparcie nauczycieli i nauczycielek w tym zakresie.

Partnerzy projektu: Anthropolis (Węgry), ACS – Associazione di Cooperazione e Solidarieta (Włochy), ARPOK (Czechy), People in Need (Słowacja), Humanitas – Centre for Global Learning and Cooperation (Słowenia), Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej (Polska), Leeds Development Education Centre (Anglia), Le Partenariat (Francja), Scottish Development Education Centre (Szkocja), Südwind – Verein für Entwicklungspolitik & globale Gerechtigkeit (Austria).

Redakcja: Elżbieta Krawczyk, Marta Sykut, Jędrzej Witkowski

Redakcja językowa: Maria Kowalska, Jeffrey Treisbach, Marta Sykut

Konsultacja merytoryczna: Agnieszka Orzechowska

Konsultacja metodyczna: Małgorzata Bajorek, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń

Aktualizacja: Marta Kałużyńska

Projekt graficzny, ilustracje i skład:

 RZECZYOBRAZKOWE

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Wydawca: Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej

Wydanie III, Warszawa 2021

ISBN: 978-83-66150-75-1

Edukacja globalna na zajęciach języka angielskiego w szkole podstawowej

Autorki i autorzy:

Bogumił Filipiuk, Szkoła Podstawowa nr 353 w Warszawie
Anna Hentel, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Puławach

Magdalena Rewers, Gimnazjum nr 9 w Rzeszowie

Monika Ryrych, Gimnazjum nr 2 w Czechowicach-Dziedzicach

Agnieszka Sporysiak, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 5 w Zabrze

Publikacja powstała w 2015 roku w ramach projektu „W świat z klasą” współfinansowanego w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP oraz ze środków Unii Europejskiej.

Publikacja została zaktualizowana w 2021 roku w ramach projektu „W świat z klasą” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autorów/autorek i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej.

Publikacja „Edukacja globalna na zajęciach języka angielskiego w szkole podstawowej” jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach i posiadaczkach praw.

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Centrum Edukacji Obywatelskiej to największa edukacyjna organizacja pozarządowa w Polsce. Przy jej wsparciu nauczycielki i nauczyciele wprowadzają do szkoły metody nauczania i tematy, dzięki którym uczennice i uczniowie angażują się w swoją edukację i lepiej radzą sobie z wyzwaniami współczesnego świata.

Prowadzimy programy, które rozwijają wiarę we własne możliwości, otwartość oraz krytyczne myślenie, uczą współpracy i odpowiedzialności, zachęcają do zaangażowania w życie publiczne i działania na rzecz innych.

Proponowane rozwiązania opieramy na ponad 27-letnim doświadczeniu, wiedzy eksperckiej i współpracy z praktykami. Z naszego wsparcia korzysta około 40 tysięcy nauczycieli, nauczycielek oraz dyrektorów i dyrektorek z prawie 10 000 szkół z całej Polski.

W ŚWIAT
Z KLASĄ